

Human Relations Problems of Secondary School Teachers Faced during the Emergency Distance Learning Process¹

Erdal Küçüker² İlayda Dernek Uzun³

To cite this article:

Küçüker, E. ve Dernek Uzun, İ. (2022). Ortaokul öğretmenlerinin acil uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları insan ilişkileri sorunları. *e- Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 9, 1149-1170. doi:10.30900/kafkasegt.1096476

Research article

Received: 31.03.2022

Accepted: 12.12.2022

Abstract

The aim of this study is to examine the human relations problems of secondary school teachers with the members of the school community (students, parents, other teachers, school administrators) during the emergency distance education process applied due to the pandemic, the causes of these problems and solution proposals. The phenomenological method is a qualitative research method that is used in this study. The participants consisted of 35 secondary school teachers from different branches determined by the maximum diversity sampling method. The data obtained by using the interview form were analyzed by content analysis technique. As a result of the research, it was seen that the participants had human relations problems with the member of the school community during the emergency distance education process. In this process, the participants mostly had problems with their students and parents. The problems that they faced with other teachers and school administrators were less significant. The problems experienced by the participants with their students are the inability to communicate effectively with the students in the lessons, the tension and the general engagement. The lack of communication between the parents and the teacher and the conflict are the human relations problems that the participants experienced with the parents. While the participants had problems with the planning of the lessons with other teachers; they also had problems with school administrators due to not being able to participate in decision-making process. The participants think that the problems are mostly caused by the negative attitudes and behaviours of the students and parents, the parents' failure to fulfil their duties, financial inadequacies, technological obstacles and the structure of the emergency distance education system. The solutions of these problems largely depend on the regulations that need to be administered at the national and school scale. According to the findings of the present study, students and teachers' access to courses should be improved, adjustments should be made on measurement and evaluation and education programs, psychological support should be provided to students and teachers and school management processes should be improved.

Keywords: Human relations, emergency distance education, secondary school teacher, Covid-19 pandemic

¹ This study is a part of the thesis entitled "Problems and Solution Suggestions of Secondary School Teachers in Distance Education Activities in Reşadiye During the Covid-19 Pandemic Process" approved by Tokat Gaziosmanpaşa University Institute of Graduate Studies.

² Corresponding Author, Assoc. Prof. Dr., erdal.kucuker@gop.edu.tr, Tokat Gaziosmanpaşa University Education Faculty

³ Author, Teacher, Ministry of National Education

Ortaokul Öğretmenlerinin Acil Uzaktan Eğitim Sürecinde Karşılaştıkları İnsan İlişkileri Sorunları¹

Erdal Küçük²

İlayda Dernek Uzun³

Atf:

Küçük, E. ve Dernek Uzun, İ. (2022). Ortaokul öğretmenlerinin acil uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları insan ilişkileri sorunları. *e- Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 9, 1149-1170. doi:10.30900/kafkasegt.1096476

Araştırma Makalesi

Geliş Tarihi: 31.03.2022

Kabul Tarihi: 12.12.2022

Öz

Bu araştırmanın amacı, pandemi nedeniyle uygulanan acil uzaktan eğitim sürecinde ortaokul öğretmenlerinin okul toplumunun üyeleri (öğrenciler, veliler, diğer öğretmenler, okul yöneticileri) ile yaşadıkları insan ilişkileri sorunlarını, bu sorunların nedenlerini ve çözüm önerilerini incelemektir. Nitel araştırma yaklaşımıyla desenlenen araştırmada olgubilim yöntemi kullanılmıştır. Katılımcılar, maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi ile belirlenmiş farklı dallardaki 35 ortaokul öğretmeninden oluşmaktadır. Görüşme formu kullanılarak elde edilen veriler, içerik analizi tekniği ile çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda, katılımcıların okul toplumu üyeleri ile acil uzaktan eğitim sürecinde insan ilişkileri sorunları yaşadıkları görülmüştür. Bu süreçte katılımcılar, çoğunlukla öğrencileri ve velileri ile sorunlar yaşamıştır. Diğer öğretmenler ve okul yöneticileri ile yaşadıkları sorunlar ise daha azdır. Katılımcıların öğrencileriyle yaşadıkları sorunlar, derslerde öğrencilerle etkili iletişim kurulamaması, gerginlik yaşanması ve etkileşimin genel olarak azalmasıdır. Veli ile öğretmen arasındaki iletişimin kopuk olması ve çatışma, katılımcıların velilerle yaşadıkları insan ilişkileri sorunlarıdır. Katılımcılar, diğer öğretmenlerle derslerin planlanması ile ilgili sorunlar yaşarken; okul yöneticileriyle karar alma süreçlerine katılmamaktan kaynaklanan sorunlar yaşamışlardır. Katılımcılar, sorunların çoğunlukla öğrencilerin ve velilerin olumsuz tutum ve davranışlarından, velilerin görevlerini yapmamasından, maddi yetersizliklerden, teknolojik engellerden ve acil uzaktan eğitim sisteminin yapısından kaynaklandığını düşünmektedirler. Bu sorunların çözümü, büyük oranda ulusal ve okul ölçeğinde yapılması gereken düzenlemelere bağlıdır. Mevcut araştırma sonuçlarına göre sorunların çözümü için öğrencilerin ve öğretmenlerin derslere erişim olanakları geliştirilmeli, ölçme ve değerlendirme ve eğitim programları üzerinde düzenlemeler yapılmalı, öğrencilere ve öğretmenlere psikolojik destek sağlanmalı ve okul yönetim süreçleri iyileştirilmelidir.

Anahtar Sözcükler: İnsan ilişkileri, acil uzaktan eğitim, ortaokul öğretmeni, Covid-19 pandemisi

¹ Bu çalışma Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tarafından onaylanan “Covid-19 Pandemi Sürecinde Reşadiye’de Yürütülen Uzaktan Eğitim Faaliyetlerinde Ortaokul Öğretmenlerinin Yaşadıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri” başlıklı tezin bir parçasıdır.

² Sorumlu Yazar, Doç. Dr., erdal.kucuker@gop.edu.tr, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi

³ Yazar, Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı

Giriş

Çin'in Hubei eyaletinin Wuhan şehrinde 2019 yılının son aylarında ortaya çıkan ölümcül bir virüsün (Covid-19) diğer ülkelere yayılması nedeniyle Dünya Sağlık Örgütü 11 Mart 2020'de pandemi ilan etmiştir (World Health Organization [WHO], 2020a; 2020b). Pandemi, bütün dünyada olduğu gibi Türkiye'de de başta sağlık olmak üzere, ekonomik, sosyal, psikolojik, politik, güvenlik gibi birçok alanda büyük sorunlara neden olmuştur (Türkiye Bilimler Akademisi, 2020). Pandemiye etkilenen alanlardan biri de eğitimidir. Türkiye'de 12 Mart 2020'de pandemi nedeniyle okullar kapatılmış ve öğrenme kayıplarını önlemek amacıyla acil uzaktan eğitime geçilmiştir (TEDMEM, 2020). Acil uzaktan eğitim, yüz yüze eğitime devam edilemeyecek salgın, doğal afet gibi kriz durumlarında, yüz yüze yürütülen derslerin içeriğinin geçici olarak uzaktan eğitim yöntemiyle sürdürülmesidir (Akkoyunlu ve Bardakçı, 2020). Türkiye'de acil uzaktan eğitim, 23 Mart 2020'de anaokulundan lise son sınıfa kadar mevcut eğitim programı doğrultusunda Eğitim Bilişim Ağı (EBA) ve Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) aracılığıyla yürütülmeye çalışılmıştır. Pandemi nedeniyle 2019-2020 öğretim yılı acil uzaktan eğitim ile sonlandırılmış; yüz yüze eğitime ara verilen günlerde ya da seyreltilmiş eğitim uygulaması çerçevesinde 2020-2021 öğretim yılında da acil uzaktan eğitime devam edilmiştir. Acil uzaktan eğitim sürecinde bütün yoğunluk uzaktan eğitim sisteminin kurulması ve bu sisteme içerik hazırlanmasına verilmiş (Gencer vd., 2021); ancak öğretmenlerin uzaktan öğretim alanındaki mesleki yeterliklerini arttırmaya dönük adımlar atılamamış, öğretmenler yeni durumla kendi çabaları ile baş etmek zorunda kalmışlardır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2021 Yılı İdare Faaliyet Raporu (2022, s. 88) incelendiğinde, Covid-19 sürecinde sadece kırk bir bin öğretmene/yöneticiye uzatan öğretim yeterliliklerini geliştirmeye dönük eğitim verildiği görülmektedir. Bu sayı, toplam öğretmen sayısının yüzde beşinden azdır. Öğretmenler, bir yandan kendileri için de yeni olan bu öğretim yöntemine uyum sağlamaya çalışırken diğer yandan öğrencilerini motive etmeye ve onlara destek olmaya çalışmışlardır. Bu süreçte artan psikolojik gerginlik, öğretmenlerin sosyal hayatının ve insan ilişkilerinin olumsuz etkilenmesine yol açmıştır (Kavuk ve Demirtaş, 2021).

Acil uzaktan eğitim sürecinde toplumun ve eğitim yöneticilerinin öğretmenlerden beklentileri artmıştır. Buna karşın birçok öğretmen, uzaktan eğitimin gerektirdiği teknoloji okur-yazarlığı becerilerini kullanamadıkları için (Türker ve Dündar, 2020) yetersizlik duygusuna kapılmış; beklenti-yeterlilik uyumsuzluğu, öğretmenlerde strese, endişeye ve kafa karışıklığına yol açmıştır (UNESCO, 2020). Pandemi sürecinde öğretmenlik becerilerinin yetersiz olduğunu gören/düşünen özellikle deneyimli öğretmenlerin bu nedenle emekli oldukları, öğretmenler odalarında konuşulan konular arasındadır. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) istatistikleri incelendiğinde emekli olan öğretmen sayısında pandemi öncesi ve sonrasında ciddi bir değişim olmadığı görülmektedir. Ancak 61 yaş ve üzerindeki öğretmenlerin emekliye ayrılma oranı 2019 yılında %95,7 iken 2020 yılında %99,0'a, 2021 yılında ise %100,0'e yükselmiştir (MEB, 2020; 2021; 2022).

Acil uzaktan eğitim sürecinde ve nedeniyle öğretmenler, öğrenciler ve veliler, birçok sorunla yüzleşmek zorunda kalmıştır. Süreçte yaşanan sorunlara ilişkin olarak kısa bir süre içinde, bütün dünyada yüzlerce araştırma yayınlanmıştır (Bond, 2020). İngiltere'de pandeminin öğretmenler üzerindeki etkilerini inceleyen bir çalışmada, öğretmenlerin öğrencileriyle ve velilerle iletişimlerinin bozulduğu, velilerin şikâyetleri karşısında öğretmenlerin zor anlar yaşadıkları; öte yandan okul toplumu üyeleri (öğrenciler, veliler, öğretmenler, okul yöneticileri) arasında güçlü dayanışma örneklerinin de olduğu tespit edilmiştir (Kim ve Asbury, 2020). Evden çalışmanın Endonezyalı öğretmenlerin performansları üzerindeki etkisine ilişkin bir çalışmada, öğretmenlerin çalışma isteklerinin azaldığı ve meslektaşlarıyla iletişimlerinin uzaktan erişim araçlarıyla sınırlı kaldığına değinilmiştir (Purwanto vd., 2020). Pandeminin İspanya'daki öğretmenlerin iş, aile ve sosyal ilişkilerine etkisinin incelendiği bir çalışmada, acil uzaktan eğitim sürecinde artan iş yükünün öğretmenlerin stresini artırdığı ve aileleriyle iletişimlerinin azalmasına yol açtığı sonuçlarına ulaşılmıştır (Aperribai vd., 2020). Pandeminin etkilerinin incelendiği bir başka çalışmada öğrencilerden uzak kalmak ve sosyalleşmemek, Türkiyeli öğretmenlerin değindikleri sorunlar arasında yer almıştır (Yılmaz ve Konan, 2021). Pandemiye yaşam kalitesi, yalnızlık, mutluluk ve internet bağımlılığı arasındaki ilişkilerin incelendiği Türkiye örneklemleri bir çalışmada ise pandeminin öğretmenlerin yaşam kalitesi üzerindeki etkisinden dolayı yalnızlık düzeylerinin arttığı belirtilmiştir (Karakose vd., 2022).

Acil uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerin okul toplumunun üyeleriyle insan ilişkileri sorunları yaşamalarına neden olabilecek çeşitli etkenler olduğu söylenebilir. Örneğin öğretmenlerin acil uzaktan eğitim sürecinde öğrencileriyle sağlıklı iletişim kurabilmesi için uzaktan erişim olanaklarının sağlanmış olması gerekmektedir. Ancak birçok çalışmada internet erişimi, yazılım, alt yapı vb. teknolojik engeller nedeniyle bu iletişimin kurulamadığı bildirilmiştir (Balaman ve Hanbay Tiryaki, 2021; Demir ve Özdaş, 2020; Haşiloğlu vd., 2020; İnci Kuzu, 2020). Öğretmenlerle öğrenciler arasındaki iletişimi koparan diğer bir etken öğrencilerin derslere katılamamaları ya da isteksiz olmalarıdır (Arslan ve Şumuer, 2020; Canpolat ve Yıldırım, 2021). Velilerin, çocukların acil uzaktan eğitim sürecine katılmaları konusundaki duyarsızlıkları ya da yetersizlikleri öğretmenlerle veliler arasında sorunlara yol açan etkenler arasında sayılmıştır (Çakın ve Külekçi Akyavuz, 2020; Tümen Akyıldız, 2020). Acil uzaktan eğitimde ölçme ve değerlendirmenin zorluğu (Karaca ve Kelam, 2020), uzaktan eğitimin verimsizliği (Düzgün ve Sulak, 2020) ve uzaktan eğitim sürecinde yöneticilerin öğretmenlere baskı yapmaları (Bakioğlu ve Çevik, 2020) öğretmenlerin okul yöneticileri ile sorunlar yaşamalarına neden olabilecek diğer unsurlardır.

Eğitim, doğası gereği insan insana yapılan bir iletişimdir ve eğitim sürecinin sağlıklı yürütülmesinde insan ilişkileri belirleyici bir rol oynar. Uzaktan eğitimde de öğretmen ve öğrenci etkileşimi sağlandığı ölçüde başarıya ulaşılmakta ve verim artmaktadır (Kırık, 2016). “Genel anlamıyla insan ilişkileri, insanların karşılıklı eylemleri aracılığı ile amaçlarını gerçekleştirmek için çevrelerindeki her türlü nesne ve durumla etkileşimidir” (Owens, 1981’den akt. Başaran, 2004, s. 17). Yönetim biliminde insan ilişkileri, “yönetimde insan ilişkileri” kavramı altında ele alınmakta ve “örgütler, işletmeler içinde bir araya gelen bireylerin iş arkadaşlarıyla, işleriyle, üstleriyle, astlarıyla olan ilişkileri ve çeşitli çalışma kümelerinin birbirleriyle ilişkileri” (Mihçioğlu, 1985, s. 2) şeklinde tanımlanmaktadır. Bir örgüt olarak okul, çalışanlar arasındaki ilişkiler dışında okul toplumunun doğal üyeleri olan öğrencilerle ve velilerle ilişkileri de kapsamaktadır. Eğitim örgütünün işgöreni olarak öğretmenler, eğitim sürecinde örgüt içinden ve dışından çok sayıda insan ile ilişki içine girerler. Öğretmenlerin ilişki içinde bulunduğu insanlar, öncelikle öğrenciler, veliler, diğer öğretmenler ve okul yöneticileridir. İnsan ilişkilerinin olumlu olduğu örgütler, amaçlarına daha etkili ve verimli bir şekilde ulaşabilirler (Kaya, 2009, s. 77). Pandemi döneminde öğretmenlerin işleriyle bağlantılı insan ilişkilerinin incelenmesi, eğitim yöneticilerinin örgütü (okul, eğitim kurumu, eğitim sistemi) amaçlarına ulaşturmalarına yardımcı olacak bilimsel veriler sağlayabilecektir. Bu çerçevede mevcut araştırma, pandeminin etkisiyle okuldan hane içine taşınan çalışma biçiminin öğretmenlerin insan ilişkilerinde yarattığı değişim sorununa odaklanmaktadır. Öğretmenlerin bu olağanüstü süreçte deneyimledikleri insan ilişkilerine dair sorunların ve bu sorunların nedenlerinin anlaşılması, bu sorunlara çözüm önerileri üretilmesi, gelecekte yaşanması olası benzer durumlarda alınabilecek tedbirlerin geliştirilmesinde eğitim yöneticilerine yardımcı olabilecektir. Bu bağlamda araştırmanın problemi, Covid-19 pandemisi sürecinde yürütülen acil uzaktan eğitim faaliyetlerinde öğretmenlerin yaşadıkları insan ilişkileri sorunlarının, bu sorunların nedenlerinin ve bu sorunlara dönük çözüm önerilerinin incelenmesidir.

Amaç

Bu araştırmanın amacı, 2019-2020 ve 2020-2021 öğretim yıllarında pandemi nedeniyle uygulanan acil uzaktan eğitim sürecinde Tokat ili Reşadiye ilçesinde görev yapan ortaokul öğretmenlerinin okul toplumunun üyeleriyle (öğrenciler, veliler, diğer öğretmenler, okul yöneticileri) yaşadıkları insan ilişkileri sorunlarını, bu sorunların nedenlerini ve bu sorunlara dönük çözüm önerilerini incelemektir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

1. Acil uzaktan eğitim sürecinde katılımcıların okul toplumunun üyeleri ile yaşadıkları insan ilişkileri sorunları ve bu sorunların nedenleri nelerdir?
2. Katılımcıların bu sorunların çözümüne dönük önerileri nelerdir?

Yöntem

Bu başlık altında araştırma deseni, katılımcılar, veri toplama aracı, veri toplama aracının geçerliği, verilerin toplanması, verilerin analizi ve araştırmanın sınırlılıkları ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Araştırma Deseni

Nitel araştırma yaklaşımı ile desenlenen araştırmada, olgubilim (fenomenoloji) yöntemi kullanılmıştır. Olgubilim, “bir fenomenin bireylerin ya da belli bir grubun deneyimleri açısından tanımlanmasıdır” (Christensen vd., 2015, s. 408). Mevcut çalışmada ortaokul öğretmenlerinin acil uzaktan eğitim sürecinde ve acil uzaktan eğitimden kaynaklanan insan ilişkileri sorunları, bu sorunların nedenleri ve bu sorunlara dönük çözüm önerileri, onların deneyimlerine göre incelenmiştir.

Katılımcılar

Mevcut araştırmanın katılımcıları, 2019-2020 ve 2020-2021 öğretim yıllarında Tokat ili Reşadiye ilçesinde görev yapan farklı dallardaki 35 ortaokul öğretmeninden oluşmaktadır. Araştırma verilerinin toplandığı Reşadiye ilçesi, katılımcılara kolay ulaşılabilmesi amacıyla seçilmiştir. Katılımcılar, maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. “Buradaki amaç, görel olarak küçük bir örneklem oluşturmak ve bu örnekleme çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır” (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 136). Mevcut araştırmada katılımcıların farklı dallardan olması hedeflenmiştir. Bunun nedeni, acil uzaktan eğitim sürecinde ortaya çıkabilecek insan ilişkileri sorunlarının, öğretmenlerin dallarına bağlı olarak farklılaşabileceğine ilişkin beklentidir. Öte yandan katılımcılar arasında, mesleki kıdemleri ve görev yaptıkları okullar farklı olan kadın ve erkek öğretmenler yer almaktadır. Farklı özelliklere sahip öğretmenlerin görüşlerinin alınması, problemin çeşitli yönlerden incelenmesine imkân sağlamıştır.

Araştırmaya dâhil olan katılımcılar, tesadüfi örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Reşadiye ilçe merkezinde üç (bir tanesi imam-hatip ortaokulu), köy ve beldelerde ise beş ortaokul bulunmaktadır. Bu okullardaki toplam öğretmen sayısı 89’dur. İlk olarak bütün okullardaki öğretmenlere okul müdürleri aracılığıyla çalışmaya katılma çağrısı yapılmıştır. Daha sonra merkezdeki üç okul araştırmacılar tarafından ziyaret edilerek öğretmenlere çalışma hakkında bilgi verilmiş ve çalışmaya katılmayı kabul edenler araştırmaya dâhil edilmiştir. Araştırmaya dört okuldan 35 öğretmen katılmıştır. Katılımcılar; Matematik (8 katılımcı), Türkçe (7 katılımcı), Fen Bilimleri (6 katılımcı), Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (3 katılımcı), İngilizce (3 katılımcı), Sosyal Bilgiler (2 katılımcı), Görsel Sanatlar (2 katılımcı), Müzik (1 katılımcı), Beden Eğitimi (1 katılımcı), Rehberlik (1 katılımcı), Özel Eğitim (1 katılımcı) olmak üzere 11 farklı daldan oluşmaktadır. Katılımcıların 19’u kadın, 16’sı erkektir. Katılımcılardan 22’si evlidir ve 20’sinin çocuğu vardır. Katılımcıların 16’sının eşi de öğretmendir. Katılımcıların çoğunluğunun (25 katılımcı) kıdemi, 10 yıl ya da daha azdır. Yirmi yıldan fazla kıdemi olan katılımcı sayısı yalnızca üçtür. Sadece dördü uzaktan eğitimle ilgili kurslara katılmıştır (Ek 1).

Veri Toplama Aracı ve Veri Toplama Aracının Geçerliliği

Veriler, araştırmacılar tarafından hazırlanmış olan yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Veri toplama aracının geçerliliğini sağlamak üzere Eğitim Yönetimi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi ve Eğitimde Psikolojik Hizmetler alanlarında uzman üç öğretim üyesinden görüş alınmış; soruların anlaşılabilirliğini denetlemek için katılımcılar dışındaki iki ortaokul öğretmeni ile ön deneme yapılmış ve gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra forma son hali verilmiştir. Görüşme formunda, katılımcıların kişisel bilgilerine dönük dokuz, araştırmanın alt amaçlarına dönük 12 soru bulunmaktadır. Görüşme formunda yer alan sorulardan bazıları şu şekildedir: “*Uzaktan eğitim sürecinde eğitim faaliyetlerini yürütürken ders esnasında ve sonrasında öğrencilerle ne gibi sorunlar yaşadınız?*” “*Uzaktan eğitim sürecinde öğrenciler, veliler, diğer öğretmenler ve yöneticilerle yaşadığınız sorunların nedenleri nelerdir?*” “*Uzaktan eğitim sürecinde öğrenciler, veliler, diğer öğretmenler ve yöneticilerle yaşadığınız sorunların çözümüne dönük önerileriniz nelerdir?*”

Verilerin Toplanması

Veri toplama izninin dayanağı olan etik kurul onayı, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulunun 08.11.2021 tarih ve 89543 sayılı kararı ile alınmıştır. Pandemi koşullarında araştırmacıların ve katılımcıların fiziksel mesafesinin ve sağlıklarının korunması için verilerin toplanması sırasında farklı yöntemler kullanılmıştır. Bu çerçevede katılımcıların beşiyile yüz yüze, onuyla telefonla görüşme yapılmış, katılımcıların onay verdiği iki görüşmede ses kaydı alınmış, diğerleri araştırmacılar tarafından not edilmiştir. Yirmi katılımcının

yanıtları ise kendilerinin isteği üzerine yazılı olarak alınmıştır. Pandemi koşulları altında yürütülen veri toplama sürecinde 35 katılımcıdan 20'sinin yanıtlarının yazılı olarak alınmış olması fenomenolojik bir araştırma için önemli bir sınırlılık olarak görülebilir. Ancak yazılı görüş belirten bazı katılımcıların yanıtlarının telefonla ya da yüz yüze görüşme yapılan katılımcılardan daha ayrıntılı ve uzun olduğu da gözlenmiştir. Veri toplama süreci yaklaşık bir ay sürmüş ve Times New-Roman 10 punto yazı karakteri ile toplam 85 sayfa analize esas ham veri tablosu elde edilmiştir.

Verilerin Analizi

Katılımcılardan elde edilen veriler, içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. Analiz sürecinde ilk önce katılımcıların her soruya verdikleri yanıtlar ham veri tablosuna aktarılmıştır. Ham veriler araştırmacılar tarafından birbirinden bağımsız bir şekilde okunarak kavramlar ve ortak temalar bulunmuştur. Kodlamanın güvenilirliğinin incelenmesi amacıyla kodlamalar karşılaştırılmıştır. Farklı kodlayıcılar arasındaki benzerlik düzeyini belirlemek amacıyla “Güvenirlik = [Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı)] x100” formülünden (Miles ve Huberman, 1994) yararlanılarak kodlamalar arası güvenilirlik oranı %81,7 olarak hesaplanmıştır. Karşılaştırma sonucunda farklı olan kodlar, araştırmacılar tarafından tartışılarak görüş birliği sağlanmıştır. Elde edilen sonuçlar, sorunlar, bu sorunların nedenleri ve çözüm önerileri başlıkları altında tablolaştırılmıştır. Bulgular, katılımcı ifadelerinden aynen alıntılar yapmak suretiyle raporlaştırılmıştır. Böylece analizin güvenilirlik düzeyinin yükseltilmesi hedeflenmiştir. Katılımcı kodları, SIRA+BRANŞ+CİNSİYET bilgilerini yansıtabilecek şekilde belirlenmiştir. Örneğin “5TE”, beşinci sırada görüşme yapılan Türkçe branşındaki bir erkek öğretmeni tanımlamaktadır.

Sınırlılıklar

Öğretmenlerin acil uzaktan eğitim sürecinde okul toplumu ile yaşadıkları insan ilişkileri sorunlarının ele alındığı bu çalışmada yalnızca taraflardan biri olan öğretmenlerin görüşlerine başvurulmuş olmasının mevcut araştırmanın temel sınırlılığı olduğu söylenebilir. Katılımcılar, okul toplumu ile yaşadıkları insan ilişkileri sorunlarında yalnızca kendi bakış açılarını ve algılarını ortaya koymuşlardır. Bu durumun araştırmanın amacına ve yöntemine uygun olmakla birlikte yönetimde insan ilişkileri alanyazınına sınırlı bir katkı sunduğu açıktır. Araştırma bulguları tartışılırken bu sınırlılık dikkate alınmıştır. Öte yandan araştırmanın küçük bir ilçede ve sadece ortaokul kademesinde yapılmış olması da araştırmanın sınırlılıklarındandır. Bu nedenle elde edilen sonuçlar, genellenmeden tartışılmıştır.

Bulgular

Mevcut çalışmada, ortaokul öğretmenlerinin acil uzaktan eğitim sürecinde yaşadıkları insan ilişkileri sorunları, bu sorunların nedenleri ve bu sorunlara dönük çözüm önerileri incelenmiştir. Katılımcıların, görüşme sorularına verdiği yanıtların analizi sonucunda elde edilen bulgular, araştırmanın alt amaçlarına uygun olarak sunulmuştur.

Acil Uzaktan Eğitim Sürecinde Katılımcıların Okul Toplumu İle Yaşadıkları İnsan İlişkileri Sorunları ve Bu Sorunların Nedenleri

Araştırmanın birinci alt amacı çerçevesinde katılımcıların pandemi sürecindeki acil uzaktan eğitim uygulamalarından kaynaklı olarak okul toplumu üyeleri (öğrenciler, veliler, diğer öğretmenler, okul yöneticileri) ile yaşadıkları insan ilişkileri sorunları ve bu sorunların nedenleri incelenmiştir.

Katılımcıların Öğrencilerle Yaşadıkları İnsan İlişkileri Sorunları ve Bu Sorunların Nedenleri

Çalışmada ilk olarak katılımcıların öğrencileriyle yaşadıkları insan ilişkileri sorunları ele alınmıştır. Katılımcılara “*Uzaktan eğitim sürecinde eğitim faaliyetlerini yürütürken ders esnasında ve sonrasında öğrencilerle ne gibi sorunlar yaşadınız?*”, “*Bu sorunların nedenleri nelerdir?*” soruları yöneltilmiştir. Katılımcıların yanıtlarına göre tespit edilen sorunlar ve bu sorunların nedenleri Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1.

Katılımcıların Öğrencilerle Yaşadıkları İnsan İlişkileri Sorunları ve Bu Sorunların Nedenleri (n=35)

Sorunlar	<ul style="list-style-type: none"> • Canlı derslerde öğrencilerle etkili iletişim kurulamaması • Canlı derslerde gerginlik yaşanması • Öğrencilerle etkileşimin azalması
Nedenler	<ul style="list-style-type: none"> • Öğrencilerin tutum ve davranışları Derse katılmama/geç katılma/erken çıkma; mikrofon/kamera açma/açmama; mikrofonu açık unutmama; ekrana yazı yazma; derse karşı ilgisizlik; dikkat dağınıklığı; sürekli olarak en son ne yapıldığının sorulması; derisi açıp başka yere gitme; bazı öğrencilerin kendilerini dışlanmış, değersiz hissetmeleri • Maddi yetersizlikler Öğrencinin derse gireceği bir cihazı, interneti ve/veya odası olmaması • Teknolojik engeller Mikrofon cızırtısı; internet bağlantısının zayıflığı/olmaması; ekran paylaşımı ve ses iletimi sorunları; görüntünün donması; ZOOM uygulamasının kullanımının zorluğu • Acil uzaktan eğitimin yapısı Öğrenci seslerini ayırt edememe; sınıf kültüründen uzaklaşma; müfredat yetiştirememesi; sınıf kontrolünün kaybedilmesi; süre kısıtlaması; dersin uzaktan eğitim sistemine uygun olmaması

Katılımcıların acil uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerle yaşadıkları insan ilişkileri sorunları; canlı derslerde öğrencilerle etkili iletişim kurulamaması ve gerginlik yaşanması, öğrencilerle etkileşimin azalmasıdır. Bu sorunların nedenleri, öğrencilerin tutum ve davranışları, maddi yetersizlikler, teknolojik engeller ve acil uzaktan eğitimin yapısı temaları altında toplanmaktadır. Öğrencilerin ders sırasındaki ya da dışındaki tutum ve davranışları, öğretmenin öğrencilerle etkili bir iletişim kurmasını engellemekte ve kimi zaman öğretmen ile öğrenci arasında gerginlik yaşanmasına yol açmaktadır. Matematik öğretmeni bir katılımcı, öğrenci tutum ve davranışlarından kaynaklanan, öğrencilerle etkili iletişim kurulamaması sorununu şu sözlerle ifade etmiştir: “*Ders esnasında öğrencilerin çoğu derste oldukları halde kendilerinden cevap alamadık. Seslendiğimizde ya ‘mikrofonum bozuk’ dediler ya da cevap alamadık. Muhtemelen ekran karşısında değildi, derisi açıp gitmişti. Ders süresi kısıtlı olduğu için dersten sonra notlar ve ödevler gönderdim. Okul açıldığında defterlerini kontrol ettiğimde %98’inin defterini yazmadığını, ödevleri yapmadığını gördüm. Kendi kendimize bir ders işleme hali gibi, sadece birkaç öğrenci ile ders işledik. Öğrencilerden yeterli dönütü alamadık.*” (25MK)

Maddi yetersizlikler ve teknolojik engeller de katılımcıların acil uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerle sorun yaşamalarının nedenlerindedir. Matematik öğretmeni bir katılımcının, öğrencilerin maddi koşullarının yol açtığı sorunlara ilişkin sözleri şöyledir: “*Öğrencilere söz hakkı verdiğimde bazı öğrencilerin anne babalarının sesleri geliyor. Bazılarının kış mevsiminde, sobalı evde, tek odanın sıcak olduğu ortamda derse katıldıklarına ve ailesi veya kardeşleri ile beraber derisi dinlediklerine şahit olduk.*” (3ME) Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni bir katılımcı, teknolojik engellerden kaynaklanan iletişim sorununu şöyle ifade etmiştir: “*Ders esnasında sesin gitmemesi, öğrencinin sesinin gelmemesi, ekran paylaşımı yapılamaması gibi durumlar yaşanmaktadır. Bazen öğrencileri sistem kendiliğinden atıyor, derse döndüklerinde tekrar nerede kaldığımızı, ne yaptığımızı sormaları dersin işleyişini bozuyor.*” (20DKK)

Acil uzaktan eğitimin yapısından kaynaklanan sorunlar, katılımcıların öğrencilerle etkileşiminin azalmasına ve onların derslere aktif katılımının sağlanmasında zorlanmalarına neden olmuştur. Müzik öğretmeni bir katılımcı, “*Müzik derslerinin uzaktan olması da gerçekten kolay değil. Çünkü bu dersin yüz yüze olması gerek. Sınıf ortamında birlikte şarkı söylemek, bir enstrüman çalmak, oyunlar oynamak gerek ve bunlar da uzaktan eğitimde olamıyor. Müzik derisi gibi bir derisi de öğrencileri sıkmadan eğlendirerek işlemeye çalışmak, ‘ya sıkılırlarsa’ kaygısı olmuyor değil bu süreçte*” (14MÜK) ifadelerini kullanarak en çok dersinin içeriğinin uzaktan eğitim yöntemi ile işlemeye uygun olmamasından dolayı sorun yaşadığını ifade etmiştir.

Katılımcıların Velilerle Yaşadıkları İnsan İlişkileri Sorunları ve Bu Sorunların Nedenleri

Pandemi sürecinde acil uzaktan eğitim faaliyetlerini yürüten ortaokul öğretmenlerinin yaşadıkları insan ilişkileri sorunlarının diğer bir tarafı da velilerdir. Katılımcılara, “*Uzaktan eğitim sürecinde ders esnasında ve sonrasında velilerle ne gibi sorunlar yaşadınız?*”, “*Bu sorunların nedenleri nelerdir?*” soruları yöneltilmiştir. Tablo 2’de, katılımcıların veliler ile yaşadığı insan ilişkileri sorunları ve bu sorunların nedenleri gösterilmiştir.

Tablo 2.

Katılımcıların Velilerle Yaşadıkları İnsan İlişkileri Sorunları ve Bu Sorunların Nedenleri (n=24)

Sorunlar	<ul style="list-style-type: none"> • Veli ile öğretmen arasındaki iletişimin kopuk olması • Veli ile öğretmen arasında çatışma/gerginlik yaşanması
Nedenler	<ul style="list-style-type: none"> • Velilerin görevlerini yapmaması/yapamaması Öğrenci ile ilgilenmeme; öğrencinin derse katılımını sağlamama; derse girmesi için uygun ortamı sağlamama; ders saatlerine dikkat etmeme; ödev takibi yapmama; gönderilen ödev ve ders notları hakkında öğrenciyi bilgilendirmeme • Velilerin olumsuz tutum ve davranışları Velilerin dersi öğrenci ile dinlemesi; öğretmenin öğrenciye sorduğu soruların cevabını velilerin söylemesi; öğretmeni suçlama (derste çocuğuna yeterli söz hakkı verilmediğini düşünme; öğretmenin ders anlatımını beğenmeme); öğretmeni okul yöneticilerine şikâyet etme • Velilerin öğretmenlerle uygun olmayan zaman ve tarzlarda iletişim kurmaları Uygun olmayan saatlerde arama/mesaj atma; öğretmene hitap şekli; öğretmen ile çocuğu hakkında iletişime geçmeme; öğretmenin WhatsApp paylaşımlarından rahatsız olma

Katılımcıların, öğrenci velileriyle yaşadıkları sorunlar; veli ile öğretmen arasındaki iletişimin kopuk olması ve veli ile öğretmen arasında çatışma/gerginlik yaşanmasıdır. Bu sorunların nedenleri ise velilerin acil uzaktan eğitim sürecinde üzerlerine düşen görevleri yapmaması/yapamaması, ders sırasındaki ya da dışındaki olumsuz tutum ve davranışları ve uygun olmayan zaman ve tarzlarda öğretmenle iletişim kurmalarıdır. Katılımcılar, öğrencilerin derse katılmasının sağlanmasında temel sorumluluğun veliye ait olduğunu, veliler görevlerini yapmadıkları/yapamadıkları için öğrencilerin derse katılmadıklarını/katılamadıklarını düşünmektedirler. Bu durum, öğretmenlerin sık sık velileri uyarmasına ve velilerle çatışma/gerginlik yaşamalarına yol açmaktadır. Öğrenci velilerinin acil uzaktan eğitim sürecinde görevlerini yeterince yapmadıklarını Türkçe öğretmeni bir katılımcı şu şekilde dile getirmiştir: “*WhatsApp grupları üzerinden ders öncesi yapılan ders saati bildirimleri yeterince dikkate alınmıyor; bu konuyla ilgili velilerimizi uyararak duruma kalıyoruz fakat bir değişiklik olmuyor açıkçası. Zaman ve emek vererek hazırlanan çalışma notları ve PDF dosyaları veli tarafından silinip atılıyor veya öğrencinin kullanımına, bilgisine aktarılmıyor. Bu nedenle ödevlendirme çalışmaları yapılmıyor ya da öğrencinin hiç haberi olmuyor. Ders sonrası aradığımız velilerin bu konudaki duyarsız tavrı bizleri üzüyor. ‘Hocam ben işteyim, siz hanımın telefonuna atın bu ödevi’ veya ‘benim telefon bu PDF’yi açmıyor’, ‘mesajı geç atmışsınız’, ya da ‘grubu sessize almıştım sürekli mesaj geliyor ben hangi birine bakayım bir sürü ders grubu var’ gibi gerekçelerle uzaktan eğitim savsaklanabiliyor.*” (10TE)

Bazı katılımcılar, velilerin ders sırasındaki ya da dışındaki olumsuz tutum ve davranışlarının öğretmenlerle veliler arasındaki insan ilişkilerinin bozulmasına neden olduğunu düşünmektedirler. Velilerin ders sırasında öğrenci ile dersi dinlemesi, hatta katılması, bazı katılımcılarda veliler tarafından izlendikleri duygusuna yol açmakta ve çoğunlukla bunun öğrencinin öğrenmesini engellediği düşünülmektedir. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni bir katılımcı, bu durumu şöyle belirtmiştir: “*Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilere sorular sorduğumda veliler öğrencilere cevapları söylüyorlar. Yani onlara kopya veriyorlar. Seslerinin duyulduğunun farkında değiller. Aslında öğrencilere yardımcı değil kötü örnek oluyorlar.*” (30DKK) Türkçe öğretmeni bir katılımcı, velilerin hemen her şeyden şikâyet eder hale geldiklerini ve bu durum ile ilgili yaşadığı sorunları şu şekilde ifade etmiştir: “*Son dönemlerde ne yaparsak yapalım velileri memnun edemediğimiz, hep eleştirildiğimiz, eksik bulunduğumuz gerçeği zaten vardı. Bu süreç velilerimizin önyargısını daha da artırdı. Biz ne olursa olsun öğrencilerimiz için hep bir şeyler yapmaya çalıştık. Velilerin genel kanısı*

uzaktan eğitimin okul kadar etkili olabileceği yönünde idi. Ama bu etkiyi göremeyince bu durumun suçlusu olarak öğretmenleri ilan ettiler.” (18TE)

Pandemi döneminde artan öğretmen-veli iletişiminde, velilerin öğretmenlerle uygun olmayan zaman ve tarzlarda iletişim kurmaları, bazı katılımcılar tarafından velilerle yaşanan insan ilişkileri sorunlarının nedeni olarak ifade edilmiştir. Bu durumdan kaynaklanan sorunlar, ya veli ile öğretmen arasındaki iletişimin kopması ya da iki grup arasında çatışma/gerginlik yaşanması şeklinde tezahür etmektedir. Matematik öğretmeni bir katılımcı, velilerle yaşadığı iletişim sorunlarını şu şekilde ifade etmiştir: *“Velilerin saat kavramı olmadığı ve sordukları her soruya cevap vermek zorunda olduğumuzu düşündükleri için gece saat 11 ya da 12’de akıllarına gelen her soruyu WhatsApp hatlarından bizlere yazdılar ya da telefonla aradılar. Bu konuda çok sıkıntı yaşadım. Sabahın yedisinde, gecenin on ikisinde arayıp mesaj atan velilerden bazılarına döndüm bazılarına ise dönmedim. Aralarında hiç tanımadığım kişiler de vardı. Bu yüzden hepsine dönüt sağlamadım. Bu süreçte en rahatsız olduğum şey bütün herkeste benim telefon numaramın olmasıydı ve herkesin kafasına göre istediği saatte beni arayabilme hakkının olduğunu düşünmesiydi.” (25MK)*

Katılımcıların Diğer Öğretmenlerle Yaşadıkları İnsan İlişkileri Sorunları ve Bu Sorunların Nedenleri

Araştırma kapsamında katılımcılara, acil uzaktan eğitim nedeniyle diğer öğretmenlerle sorun yaşayıp yaşamadıkları sorulmuştur. Katılımcıların çoğunluğu bu süreçte meslektaşları ile insan ilişkileri sorunları yaşamadığını ifade etmiştir. Bazı katılımcıların yaşadıkları sorunlar ise derslerin çakışması ya da yanlış ders tanımlama ile ilgilidir ve çoğunlukla sürecin başında yaşanmıştır. Acil uzaktan eğitim sürecinin başlarında öğretmenlerin EBA platformu dışında ders tanımlamalarının sınırlanması, sonrasında ise okulların ara ara açılıp kapanması, bazı kademelerin dersleri yüz yüze devam ederken bazı kademelerin uzaktan eğitime devam etmesi nedenleriyle ders programlarının sabit kalmaması bu sorunların temelini oluşturmaktadır. Türkçe öğretmeni bir katılımcının sözlere, diğer katılımcıların da konu ile ilgili düşüncelerini temsil etmektedir: *“Uzaktan eğitime ilk geçildiği dönemde EBA harici ders tanımlama işi sınırlı olduğu için derslerin zaman zaman diğer derslerle çakışması sorun oluşturmaktaydı. Ders tanımlamada sınır kalktığında ise herhangi bir sıkıntı yaşamadık”. (7TE)* Katılımcıların ifadelerinden diğer öğretmenlerle yaşadıkları bu tür planlama sorunlarını karşılıklı anlayış ve işbirliği içinde çözdükleri anlaşılmaktadır. *“Büyük bir sorun yaşamadım. Sadece ders saatlerimizin çakıştığı durumlar oluştu. Onu da anlaşarak hallettik.” (8MK)*

Katılımcıların Okul Yöneticileri ile Yaşadıkları İnsan İlişkileri Sorunları ve Bu Sorunların Nedenleri

Katılımcılara acil uzaktan eğitim sürecinde yöneticileriyle ne gibi sorunlar yaşadıkları sorulmuştur. Katılımcıların çoğu, okul yöneticilerinin acil uzaktan eğitim sürecinde kendileriyle olumlu bir iletişim kurduklarını ve herhangi bir sorun yaşamadıklarını belirtmiştir. Katılımcılar, okul yöneticilerinin bilgilendirici, problem çözme odaklı, işbirlikçi, yapıcı, destekleyici, motive edici ve kolaylaştırıcı olduklarını ifade etmişlerdir. Türkçe öğretmeni bir katılımcı, okul yönetiminin süreci kontrollü ve işbirlikçi yürüttüğünü belirtmiştir: *“Her birimizin işini kolaylaştırmak, önümüzü açmak için var güçleriyle çalıştılar. Online toplantılarla sık sık süreç analizi yapıp güçlü bir ekip ruhu oluşturdıklarını düşünüyorum. İletişim şekilleri kesinlikle yapıcı. Moral ve motivasyonumuz için gerek öğretmenler gününde gerek bireysel özel günlerde bizleri mutlu edecek organizasyon ve faaliyetler yürütüyorlardı.” (26TK)*

Bazı katılımcılar, okul yöneticilerinden biri pasif ve kısmen destekleyici iken diğerinin daha etkili olduğunu ve öğretmenlerin sorunlarını çözdüğünü düşünmektedirler. Bu düşüncedeki İngilizce öğretmeni bir katılımcı, müdür ve müdür yardımcısının iletişim şeklinin birbirinden tamamen farklı olduğunu belirtmiştir: *“Müdürümüzden ziyade müdür yardımcımız bizimle iletişim halindeydi. Herhangi bir problem ortaya çıktığında ona danıştık. Haberleri bize o duyurdu. Müdürün en aktif ve destekleyici olması gerektiği bu süreçte pasif olduğunu gördüm.” (35İK)*

Acil uzaktan eğitim sürecinde yöneticileriyle sorun yaşadığını düşünen katılımcılar, yöneticilerin hiç iletişim kurmadıklarını ya da kurulan iletişimin etkisiz ve tutumlarının problem çözmek yerine sorun odaklı, yanlış yönlendirici, otoriter, sorgulayıcı, yardım etmekten uzak olduğunu belirtmişlerdir. Türkçe öğretmeni bir katılımcı, yöneticisinin süreçte iletişim kurmadığını şu sözlerle

ifade etmiştir: “Okul müdürünün benimle kurduğu iletişim şeklinde herhangi bir değişiklik olmadı. Bugüne kadar nasıl bir iletişim kurduysa öyle yani. Bu güne kadar da hiç iletişim kurmamıştı zaten. Her zamanki gibi bizleri sadece denetleyip, sorguladı ve hiçbir problemimizi çözmek için bizimle iletişime geçmedi.” (18TE) Başka bir katılımcı, okul yöneticisinin daha etkili davranmasını beklediğini ve yöneticinin tutumu hakkındaki düşüncelerini şöyle ifade etmiştir: “İdare, sistem biraz yerine oturunca bize ders programı yaptı. Yüz yüze eğitimin zaman zaman geri gelmesiyle bu program sürekli değişti. Bazı öğretmen arkadaşlar verilen program dışındaki saatlere ders tanımladı ki bu da öğrenci adına daha zor oldu. Öğrenci gerek sabah erken, gerekse akşam geç saate kadar ders programına dâhil olmaya çalıştı. İdare bence bunu engelleyebilmeliydi ve öğrencinin sabit bir programı olmalıydı ki başka etkinliklere de zaman ayırabilirdi. Velilerle ve öğrencilerle yaşadığımız kişisel problemlerde bunu kökten çözecek bir girişimde bulunulmadı ve basitmiş gibi üstü kapatıldı. Haber verilmeden canlı derse gelerek ne yapıyorsunuz bir bakayım der gibi imtihan edildik (gizli saklı olması çok da iyi niyet belirtisi değil)”. (21MK)

Katılımcıların Acil Uzaktan Eğitim Sürecinde Yaşadıkları İnsan İlişkileri Sorunlarına Dönük Çözüm Önerileri

Katılımcıların, acil uzaktan eğitim sürecinde öğrenciler, veliler, diğer öğretmenler ve okul yöneticileri ile yaşadıkları insan ilişkileri sorunlarına getirdikleri çözüm önerileri Tablo 3’te sunulmuştur. Katılımcıların çözüm önerileri altı başlık altında toplanmıştır. Bunlar, derslere erişim olanaklarının sağlanması, ölçme değerlendirme ile ilgili düzenlemeler, eğitim programı düzenlemeleri, öğretmenlere dönük düzenlemeler, psikolojik destek ve yönetim süreçlerinin (karar alma, planlama, eşgüdümleme) iyileştirilmesidir.

Tablo 3.

Katılımcıların Acil Uzaktan Eğitim Sürecinde Yaşadıkları İnsan İlişkileri Sorunlarına Dönük Çözüm Önerileri (n=35)

Çözüm Önerileri
Derslere Erişim Olanaklarının Sağlanması
İmkânı olmayan öğrencilere ve öğretmenlere internet, tablet vb. verilmesi; eğitim materyalleri üzerindeki vergilerin kaldırılması, fiyatlarının düşürülmesi; köylerde destek odaları kurulması; internet altyapısı sorunlarının çözülmesi; bütün öğrencilere aynı kaynakların sağlanması; velilerin sorumluluklarını yerine getirmesi için tedbir alınması
Ölçme ve Değerlendirme İle İlgili Düzenlemeler
Derslere devamın zorunlu hale getirilmesi; etkili bir sınav yapılması; öğretmenlerin ölçme değerlendirme sürecinde daha fazla söz sahibi olması; ortak sınavlar yapılması
Eğitim Programı Düzenlemeleri
Ders saatlerinin azaltılması; ders içeriklerinin hafifletilmesi
Öğretmenlere Dönük Düzenlemeler
Öğretmenlere hizmetiçi eğitim verilmesi; teşvik edici ödüller verilmesi
Psikolojik Destek
Öğrencilere ve öğretmenlere psikolojik destek sağlanması; öğrenciler için sosyalleşme alanları oluşturulması
Yönetim Süreçlerinin (Karar Alma, Planlama, Eşgüdümleme) İyileştirilmesi
Öğretmenlerin kararlara katılımının sağlanması; ders programlarının sabitlenmesi; canlı dersler arasındaki molaların on dakikadan uzun olması; öğrenci ve velilerin uzaktan eğitim konusunda bilgilendirilmesi; veli, öğretmen, öğrenci ve yönetici işbirliğinin sağlanması

Katılımcıların çoğunluğu, öğrencilerin ve öğretmenlerin uzaktan eğitim derslerine erişim olanaklarının sağlanması gerektiğini düşünmektedirler. Bunun için imkânı olmayan öğrencilere ve öğretmenlere internet, tablet vb. verilmesi, uzaktan öğretim araçları üzerindeki vergilerin kaldırılması, fiyatlarının düşürülmesi, köylerde destek odaları kurulması, internet altyapısı sorunlarının çözülmesi, bütün öğrencilere aynı kaynakların sağlanması ve velilerin sorumluluklarını yerine getirmesi için tedbir alınması önerilmektedir. Matematik öğretmeni bir katılımcı, öğrencilerin ve öğretmenlerin uzaktan eğitim derslerine erişebilmesinde fırsat eşitliğine uygun bir düzenleme yapılmasını beklemektedir: “Devletin uzaktan eğitimdeki interneti ücretsiz karşılaması gerektiğine inanıyorum. Baştan, sosyal bir devlet olarak, bütün öğrencilere fırsat eşitliği sağlanması gerekirdi. Köydeki, şehirdeki her öğrencinin ve öğretmenin teknolojik araçları devlet tarafından karşılanmalıdır.” (17ME) İngilizce öğretmeni bir katılımcı, velilerin de üzerlerine düşen sorumlulukları yerine

getirmeleri ve öğretmenler ile iletişim halinde bulunmaları gerektiğini belirtmiştir: *“Uzaktan eğitimde öğretmenler kadar velilere de iş düşüyor. Velilerimiz evde öğrencileri denetleyebilmeli, ödevlerini eksiksiz yaptırmalı, gerektiğinde öğretmenler ile belirli saatlerde iletişime geçmeli. Ders esnasında öğrenci için gereken sessizlik sağlanmalı. Ancak o zaman verimli bir şekilde uzaktan eğitim yapılabilir.”* (1İK)

Ölçme değerlendirme ile ilgili düzenleme önerileri; derslere devamın zorunlu hale getirilmesi, etkili bir sınav yapılması, öğretmenlerin ölçme değerlendirme sürecinde daha fazla söz sahibi olması ve ortak sınavlar yapılması şeklinde sıralanmaktadır. İngilizce öğretmeni bir katılımcı, öğrencileri motive etmek için yüksek notlar verilmesini yanlış bulduğunu ve uzaktan eğitime katılmayan, görevlerini yapmayan öğrencilere yaptırım uygulanması gerektiğini şu sözlerle açıklamıştır: *“Kesinlikle derse katılmamanın, ödev yapmamanın, mikrofonu açmamanın yaptırımı olmalı. Çocuklar için de veliler için de eğitim sistemimizde her şey not üzerinden yürüyor. Veliler, okula çocuklarının kötü davranışı için değil kötü notları için geliyor ki bu kötü notlardan çocuklarını değil, öğretmeni sorumlu tutuyorlar. Eğer daha etkili bir uzaktan eğitim süreci istiyorsak notları bol keseden değil haklarıyla vermeliyiz. Veli-çocuk üzülmeyin, motivasyonu düşmesin görüşünü çöpe atıp kim neyi hak ediyorsa onu almalı görüşüyle yola devam etmeliyiz. Birilerinin gönlü olsun diye koskoca bir nesli çöpe atmak bizim hatamız ve ayıbımızdır. En önemli noktalardan birisi bu dönemde öğretmene hak ettiği değeri vermektir. Bize bakıcı gözüyle değil öğretmen, otorite ve lider gözüyle bakılmalıdır. Her harekette öğretmenlere saldırılmamalı omuzlarına katır yükü yüklenmemelidir. Bunlar şevki ve motivasyonu sıfırlıyor. İsteksiz, moralsiz bir öğretmen, uzaktan ya da yüz yüze fark etmez, nasıl verimli olabilir ki?”* (35İK)

Katılımcılar, eğitim programı düzenlemeleri çerçevesinde ders saatlerinin azaltılmasını ve içeriklerinin hafifletilmesini önermektedirler. Türkçe öğretmeni bir katılımcı, yüz yüze eğitimde kullanılan eğitim programının uzaktan eğitim sisteminde aynı şekilde işlenmeye çalışılmasından kaynaklanan sorunlara getirdiği çözüm önerisini şu şekilde ifade etmiştir: *“Yapılabilecek en net çözüm, ders saatlerinin azaltılması, yüz yüze eğitimle uzaktan eğitim faaliyetlerinin aynı kefiye konulmaması. Uzaktan yapılan derslerin öğretmen ve öğrencileri hem fiziksel hem de psikolojik olarak ne kadar yorduğunun görülerek bu şekilde bir planlama yapılması.”* (7TE)

Bazı katılımcılar MEB’in öğretmenlere dönük düzenlemeler yapması gerektiğini düşünmektedirler. Öğretmenlere dönük düzenlemeler kapsamında öğretmenlerin hizmetiçi eğitime alınması ve onlara teşvik edici ödüller verilmesi yer almaktadır. Eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması gerektiğini de vurgulayan Türkçe öğretmeni bir katılımcı, öğretmenlerin fedakârlıklarının görülmemesinden duyduğu üzüntüsünü önerisine şu şekilde yansıtmıştır: *“Eğitimde fırsat ve imkân eşitliği olmalı her şeyden önce. Eğitim, ülkemizde yaşayan her çocuğun hakkı. Bu bir maddiyat meselesi olmamalı. Bu eşitsizliğin muhakkak ortadan kaldırılması gerekiyor. ... Öğretmenlerin psikolojisi, emeği ve çabası yetkililerce takdir edilmeli. Eğitimin tüm yükü öğretmenlerin üzerine bırakılmamalı. Mesleğe gereken değer verilmeli ki her durumda üstün bir fedakârlıkla çalışan öğretmene can suyu olsun.”* (26TK)

Katılımcıların bir kısmı, öğrencilere ve öğretmenlere psikolojik destek sağlamanın ve öğrencilere sosyalleşme alanları oluşturulmasının sorunların çözümüne katkı sağlayacağını düşünmektedir. Görsel Sanatlar öğretmeni bir katılımcı, öğrenci ve öğretmenlere psikolojik destek verilmesini şu sözlerle ifade etmektedir: *“Pandemi süreci uzun olduğu için artık bıkkınlık oluştu. Bu nedenle her öğrenci ve öğretmene psikolojik destek verilmeli.”* (27GSK)

Diğer bir öneri, yönetim süreçlerinin (karar verme, planlama, eşgüdümleme) iyileştirilmesine ilişkindir. Bazı katılımcılar, öğretmenlerin kararlara katılımının sorunların çözümüne katkı sağlayacağını düşünmektedirler. Öğretmenlerin kararlara katılmasını özellikle yöneticilerle ilgili sorunların çözümü bağlamında ele alan bir Türkçe öğretmenin sözleri şu şekildedir: *“Eğitim yöneticileri, yüz yüze eğitimde olduğu gibi uzaktan eğitimin de olmazsa olmazı olan öğretmenleri gece yarısı kararları ve genelgeleri ile basit bir uygulayıcı pozisyonunda gördüklerini yansıttılar. Oysa bu süreç, tüm öğrenciler eğitim materyalleri ve internet imkânları ile donatılmış olsalar dahi öğretmenlerin fedakâr ve yaratıcı çalışmaları olmadan başarıya ulaşması mümkün olmayan bir süreç. Umarım bundan sonraki benzeri süreçlerde öğretmenler hem ölçme değerlendirme süreçlerinde daha*

fazla söz sahibi olur hem de alınan kararlarda danışılan paydaşlar olur. Gerçek bir fayda beklenen her türlü çalışma ancak ortak akılla başarıya ulaşabilir.” (10TE) Ders programlarının sabitlenmesi ve canlı dersler arasındaki molaların on dakikadan uzun olmasının, öğretmenlerin diğer öğretmenler ile yaşadıkları sorunların çözümüne katkı sağlayacağı düşünülmektedir: *“Ders programları tam olarak oturtulmalı ve bu programın dışına zaruri durumlar dışında çıkılmamalı.”* (13FBK) Katılımcılara göre öğrenci ve velilerin uzaktan eğitim konusunda bilgilendirilmesi ve veli, öğretmen, öğrenci ve yönetici işbirliğinin sağlanması, okul toplumunun eşgüdümlü hareket etmesine ve böylece insan ilişkileri sorunlarının azalmasına katkı sağlayacaktır: *“Diğer yaşadığım sorun ise öğrencilerin derslerini sıkı bir şekilde takip etmemesi ve sorumluluklarını yerine getirmemesi. Bu konuda bir çözüm üretilecek olursa bence velilere yönelik seminerler düzenlenmeli ve aileler bilinçlendirilmeli. Uzaktan eğitim sürecinde sorumluluğu çok fazla artan öğretmenlerin biraz olsun yükünü azaltmak için veliler bilinçlendirilmeli.”* (12FBK)

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Katılımcıların tamamı, uzaktan eğitim sürecinde öğrencileriyle çeşitli insan ilişkileri sorunları yaşamıştır. Bu sorunlar, canlı derslerde öğrencilerle etkili iletişim kurulamaması ve gerginlik yaşanması, öğrencilerle etkileşimin azalmasıdır. Bu sorunların nedenleri, öğrencilerin tutum ve davranışları, maddi yetersizlikler, teknolojik engeller ve acil uzaktan eğitimin yapısıdır.

Öğrencilerin tutum ve davranışlarından kaynaklanan sorunlar, ağırlıklı olarak canlı derslere katılmama ya da canlı dersler sırasındaki istenmeyen öğrenci davranışlarına işaret etmektedir. Bu tutum ve davranışlar, öğretmenlerin öğrencilerle etkili bir iletişim kurmasını engellemekte ve öğrencilerle öğretmen arasında açık/gizli gerilimler yaşanmasına yol açmaktadır. İnci Kuzu'nun (2020) çalışmasında, mevcut çalışmanın aksine öğrencilerin ders esnasında istenmeyen davranışlar yapmadıkları ve aktif oldukları saptanmıştır. İnci Kuzu'nun (2020) çalışmasında öğrencilerin derse aktif katılım sergiledikleri sonucuna ulaşılması, araştırma kapsamındaki öğrencilerin ilkökul çağında olmalarından ve gözlemi yapanların çocuğun yakını (anne, baba, ağabey/abla vb.) olmasından kaynaklanabilir. Keza, canlı dersler sırasında öğrencilerin derse etkili bir şekilde takip edemediklerini/etmediklerini (Haşiloğlu ve Durak, 2020), dersleri takip etmek ve ödevleri yapmak için gerekli çabayı göstermediklerini (Bond, 2020) ve öğretmenlerin öğrencilerle iletişimde öğrencilerden kaynaklanan sorunlar yaşadıklarını (Aydemir, 2021) ortaya koyan çalışmalar da vardır. Öğrencilerin, canlı dersler sırasında istenmeyen davranışlar sergilemelerinin nedenlerinden biri, derslere karşı isteksiz ve ilgisiz olmaları olabilir. Öğrencilerin derse karşı ilgisizliklerini istenmeyen davranışlar şeklinde dışa vurdukları, Yılmaz ve Konan'ın (2021) ve Bakioğlu ve Çevik'in (2020) çalışmalarında da vurgulanmıştır. Öğrencilerin derslere karşı ilgisiz ve isteksiz olmaları, derslere katılımın ölçme değerlendirme sürecinde etkisinin olmamasından kaynaklanabilir. Keza Canpolat ve Yıldırım (2021), canlı ders etkinliklerinin ders notunu etkilememesinin; Haşiloğlu ve Durak (2020), öğrencilerin sınıfta kalmayacaklarına olan güvenlerinin tam olmasının derse ilgilerini azalttığını tespit etmiştir. Teknolojik alt yapı ve donanım yetersizliği olmasa da canlı derslere keyfi olarak katılım sağlamayan öğrenciler vardır. Öğrencilerin derslere katılımlarının sağlanmasında veli kontrollerinin önemli olduğu açıktır. Ancak derse katılımın zorunlu olmaması, ölçme değerlendirme süreçlerinin yüz yüze eğitime nazaran daha esnek olması ve bu durumun öğrenciler tarafından da biliniyor olması, öğrencilerin derslere ilgisini azaltmış olabilir. Pandemi döneminde sınavlar önce okullarda yapılmış, ardından bu sınavlar iptal edilmiştir. Etkili bir ölçme değerlendirme yapılamaması, öğrencilerin derslere karşı kayıtsız davranışlar sergilemelerinde etkili olduğu; bu kayıtsızlığın, öğretmenler ile öğrenciler arasındaki insan ilişkilerini bozduğu ileri sürülebilir. Uzaktan eğitim sürecinde başarıyı sağlayan en önemli etkenlerden birisi öz düzenleme becerilerine başvurulmasıdır. Velinin rehberliğinde, belki de yaş itibarıyla buna bile gerek olmadan öğrencilerin kendi öğrenmelerini düzenlemek için stratejilere başvurmaları beklenmektedir. Öğrenci kaynaklı sorunların bir kısmı öğrencilerin öz düzenleme becerilerinin gelişmemiş olması ile açıklanabilir. Öz düzenleme becerileri yüksek olan öğrencilerin derslere katılımlarının daha yüksek olduğuna ilişkin araştırma sonuçları (Dede vd., 2021; Tülübaş, 2022), bu yorumu desteklemektedir. Okul ortamında sürekli olarak öğretmen kontrolü altında öğrenme gerçekleştiren öğrenciler, acil uzaktan eğitim sürecinde kendi öğrenme sorumluluklarını almak hususunda eksik kalmış olabilirler. Bu durum öğretmen merkezli

eğitim anlayışıyla öğrencinin sürekli kontrol edildiği bir eğitim sistemine sahip olunmasıyla da ilişkili olabilir.

Öğretmenlerin öğrencilerle yaşadıkları sorunların nedenlerinden biri de maddi yetersizlikler ve bununla ilişkili olarak ortaya çıkan teknolojik engellerdir. Uzaktan eğitim yapılabilmesi için yazılım ve donanım açısından yeterli bir araca (bilgisayar vb.), hızlı bir internet bağlantısına ve gürültüsüz, sıcak ve aydınlık bir mekâna ihtiyaç vardır. Bunlar, hem veliler hem de öğretmenler açısından aile bütçesine ek yük anlamına gelmektedir. Türkiye ekonomisinde pandemi ile daha fazla görünür olan ekonomik kriz, hanehalkı gelirlerindeki azalma ve enflasyon (Adıgüzel, 2020), velilerin ve öğretmenlerin büyük bir kısmının bu bütçeyi karşılayamamalarına neden olmuş olabilir. Bu durumda öğretmenler ya borçlanmak suretiyle yeni araçlar almak zorunda kalmış ya da teknolojisi eskimiş bilgisayarlar ve düşük internet hızı ile derslerini yapmaya çalışmışlardır. Öğrencilerin büyük bir kısmı ise bu araçlara erişememiştir. Bu nedenle derslere ya hiç girememişler ya da ses ve görüntü iletiminde sorunlar çıkaran eski teknolojilerle verimsiz bağlantılar kurmak zorunda kalmışlardır. Bu engeller, öğrenciler açısından telafisi güç öğrenme kayıplarına yol açarken öğretmenler açısından da yetersizlik, tükenmişlik ve çaresizlik duygularına neden olmuş olabilir. Teknolojik engeller, öğretmenlerin canlı ders sırasında öğrencilerle etkili iletişim kurmalarını engellemiş ve iki grup arasındaki insani ilişkileri zayıflatmıştır. Konu ile ilgili araştırmaların çoğunda, teknolojik engellerin özellikle acil uzaktan eğitimin başlangıcında yoğun olarak yaşandığı tespit edilmiştir (Er Koçoğlu, 2020; Kim ve Asbury, 2020; Türker ve Dündar, 2020).

Acil uzaktan eğitimin yapısı da öğretmenlerin öğrencilerle yaşadıkları sorunların nedenlerinden biridir. Acil uzaktan eğitimin gerektirdiği yeni öğrenme ortamının öğretmenlerin alışkın oldukları sınıf yönetimi becerilerini kullanmalarına uygun olmadığı ileri sürülebilir. Öğretmen ve öğrencilerin çoğunlukla birbirlerini görmedikleri bir durumda, ortamdaki öğrenci seslerinin tanınmasındaki güçlük, hem sürenin kısıtlı olması hem de kısıtlı sürenin büyük bir kısmının teknik sorunlarla baş etmeye ayrılması, uzaktan eğitime uygun olmayan ders içeriğinin aktarılmasında zorluklara yol açmış olabilir. Katılımcılar, öğrencilerin sınıf kültüründen uzaklaştıklarını ve sanal ortamda sınıf kontrolünü sağlamanın güçleştiğini düşünmektedirler. Bu durum, öğretmenlerle öğrenciler arasındaki etkileşimi azaltmaktadır. Öğrenme ortamının neden olduğu bu sorunlar, öğretmenlerin müfredatı yetiştirme baskısı altına girmelerine ve bunu yapamadıklarını gördüklerinde de morallerinin bozulmasına, motivasyonlarını kaybetmelerine ve kaygı yaşamalarına neden olmaktadır. Arslan ve Şumuer (2020), ders sürelerinin kısa olduğunu; Bakioğlu ve Çevik (2020) de öğretmenlerin müfredat yetiştirme kaygısı yaşadıklarını saptamıştır.

Katılımcıların çoğunluğu, uzaktan eğitim sürecinde velilerle insan ilişkileri sorunları yaşamıştır. Bu sorunlar, veli ile öğretmen arasındaki iletişimin kopuk olması ve veli ile öğretmen arasında gerginlik/çatışma yaşanmasıdır. Bu sorunların nedenleri, velilerin görevlerini yapmamaları/yapamamaları, ders sırasındaki ya da dışındaki tutum ve davranışları ve öğretmenlerle uygun olmayan zaman ve tarzlarda iletişim kurmalarıdır. Velilerle ilgili sorunların merkezinde büyük oranda öğrencilerin acil uzaktan eğitime erişimleriyle ilgili sorunların yer aldığı söylenebilir. Öğretmenler, öğrencilerin uzaktan eğitime etkin bir şekilde katılabilmeleri için velilerin görevlerini yapmadıklarını düşünmekte ve bu nedenle sık sık velileri uyarmak zorunda kalmaktadırlar. Velilerin bu süreçte çocuklarının eğitimleri için üzerlerine düşen sorumluluklarını yerine getirmediği başka araştırmalarda da rapor edilmiştir (Aydemir, 2021; Demir ve Kale, 2020; Fauzi ve Khusuma, 2020; Haşiloğlu ve Durak, 2020; Sirem ve Baş, 2020; Tümen Akyıldız, 2020). Velilerin ilgisizliği ve sorumluluklarını yerine getirmemesi, öğrencilerin etkili bir eğitim süreci geçirememelerine neden olmuş, görevini yapmaya çalışan öğretmenleri ise yormuştur. Eğitim, okul toplumunun tüm üyelerinin sorumluluklarını yerine getirmesi durumunda verimli bir şekilde yürütülebilmektedir. Acil uzaktan eğitimin yapısı gereğince öğrenci üzerinde en fazla etkisi olan kişi çocuğun velisidir. Velinin, çocuğunun eğitiminden sadece öğretmen sorumluymuş gibi davranması, sadece şikâyetlerini iletmek için iletişim kurması, bu süreçte hem öğretmenleri hem de öğrencileri olumsuz etkilemiştir. Kırmızıgül (2020), sürece dair yaşadıkları olumsuzlukları gidermek için pandemi bittikten sonra velilerin de psiko-sosyal eğitimlerden geçirilmesi gerektiğine vurgu yapmıştır. Çünkü öğretmenler kadar belki de daha fazla veliler açısından yeni ve yabancı bir yöntem olan acil uzaktan eğitimi zorunlu kılan pandemi, sadece öğretmenleri değil, velileri de olumsuz etkilemiştir. Veliler, pandemi sürecinde

mevcut sorumlulukları yanında çocuklarının eğitimini düzenleme, izleme vb. sorumlulukları da yüklenmişlerdir. Evden çalışma düzenine geçen öğretmenlerin, işe gitmek zorunda kalan (örneğin sağlık çalışanları, güvenlik görevlileri vb.) velilere göre çocuklarının eğitimine destek olma konusunda daha avantajlı oldukları söylenebilir. Bu durum, öğretmenlerin velilerin koşullarını tam olarak anlayamamalarına ve empati kuramamalarına, böylece velilerle çatışma yaşamalarına, velilerin de öğretmenle iletişim kurmaktan kaçınmalarına neden olmuş olabilir. İlkokul öğrenci velileriyle yapılan bir araştırmada velilerin yaklaşık beşte birinin öğretmenle iletişim kurmadığı tespit edilmiştir (İnci Kuzu, 2020). Bu oranın ortaokul düzeyinde daha yüksek olması beklenebilir. Velilerin öğretmenle iletişime geçmemeleri, velilerin çocuğunun eğitimine ilgisizliği ile ilişkili olabileceği gibi, öğretmenle (okulla) kurulan iletişime dair ön yargılar içinde olmalarından da kaynaklanabilir. Öğretmenlerin sadece sorun olduğunda velilerle iletişime geçtiğini gösteren çalışmalara rastlanmaktadır (Özgan ve Aydın, 2010); bu nedenle de veliler öğretmenle iletişim kurmaya istekli olmayabilirler. Diğer bir neden ise bir ortaokul velisinin çok sayıda branş öğretmeni ile iletişim kurmak zorunda kalmasının yarattığı pratik güçlükler olabilir. Öte yandan okul-aile ya da öğretmen-veli iletişimindeki kopuklukların pandemi öncesinde de olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur (Ceylan ve Akar, 2010; Özgan ve Aydın, 2010). Pandemi ve uzaktan eğitimin yapısı, bu kopukluğun artmasına neden olmuş olabilir.

Katılımcıların velilerle insan ilişkileri sorunları yaşamalarının diğer bir nedeni, velilerin ders sırasındaki ya da dışındaki olumsuz tutum ve davranışlarıdır. Velilerin dersi öğrenci ile dinlerken öğretmenin sorularına öğrenciden önce yanıt vermesi, öğretmenleri çeşitli gerekçelerle suçlaması ve okul yöneticilerine şikâyet etmeleri, öğretmenlerle veliler arasında çatışma/gerginlik yaşanmasına neden olmuştur. Öğretmenler, veliler tarafından izlendiklerini ve denetlendiklerini ve ders sırasındaki veli katılımının öğrencilerin öğrenmesini engellediğini düşünmektedirler. Katılımcıların sorun olarak dile getirdikleri bu tür veli davranışlarının gerçekten bir sorun olup olmadığı tartışmalıdır. Çünkü velilerin çocuklarıyla birlikte dersi dinlemeleri ve zaman zaman sorulara yanıt vermeleri öğrenme sürecine veli katılımı olarak değerlendirilebilir. Konu ile ilgili araştırmalar, veli katılımının öğrenci başarısı üzerinde olumlu etkileri olduğuna işaret etmektedir (Parental Engagement Handbook, 2019). Bu çerçevede katılımcıların bir kısmının velilerin canlı dersler sırasındaki davranışlarını sorun olarak görmelerinin, bunun onlar açısından yeni bir durum olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Acil uzaktan eğitim sürecinde velilerin çeşitli nedenlerle yakındıkları başka araştırmalarda da bulunmuştur. Örneğin Tümen Akyıldız (2020), velilerin uzaktan eğitim teknolojileri ile ilgili yetersizlikler nedeniyle, İnci Kuzu (2020) ise bazı derslerin (örneğin İngilizce) anlaşılmasından yakındıklarını söylemektedirler. Mevcut araştırmada ise diğer araştırmalardan farklı olarak velilerin doğrudan öğretmenden şikâyetçi oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcılara göre veliler, çocuğuna yeterli söz hakkı verilmemesinden veya öğretmenin dersi iyi işlememesinden yakınmaktadırlar. Bu yakınmaların nedenlerinden birisinin, velilerin öğretmenlerin ders içindeki etkinliklerini doğrudan gözlemleme fırsatı bulmaları olduğu söylenebilir. Yüz yüze öğretimde sınıfın kapısı kapandıktan sonra öğretmen ve öğrenciler baş başa kalmakta ve öğretmen görel olarak özgür davranabilmektedir. Ancak uzaktan eğitimde sınıf, evin içine taşınmış; veli de sınıfın doğal bir üyesi olmuştur. Öğretmenler, şikâyet edilmekten duydukları hoşnutsuzluğu, velilerin öğretmenlik becerilerini ya da tutumlarını değerlendirme yeterliğinde olmadıkları yönündeki savunmalarla savuşturmaya çalışmışlardır. Ancak veli şikâyetlerinin öğretmenler tarafından dikkate alınması ve nesnel bir şekilde değerlendirilmesi gerektiği de göz ardı edilmemelidir.

Katılımcıların velilerle yaşadıkları insan ilişkileri sorunlarının diğer bir nedeni, velilerden kaynaklanan iletişim engelleridir. Velilerin çok erken ya da çok geç saatlerde öğretmeni aramaları, mesaj atmaları, öğretmene hitap tarzları ya da öğretmenle hiç iletişime geçmemeleri, bu kapsamda ele alınan sorunlardır. İletişim zamanlaması ve tarzının kültürel bir arka planı olduğu söylenebilir. Velilerin farklı eğitim düzeyi, yaşam biçimi ve kişilik özelliklerine sahip olmaları, az sayıda da olsa bazı katılımcıların velilerle iletişimde sorunlar yaşamalarına neden olmuş olabilir. Ancak bu sorunun esas nedeni, yüz yüze öğretimde öğrenci aracılığıyla velilerle iletişim halinde olan öğretmenlerin, uzaktan eğitimde veli aracılığıyla öğrencilerle iletişim kurmak zorunda kalmalarıdır.

Katılımcıların yarıya yakını uzaktan eğitim sürecinde diğer öğretmenlerle insan ilişkileri sorunları yaşamıştır. Diğer öğretmenlerle yaşanan sorunlar, ders saatlerinin çakışması ve yanlış saate

ders tanımlama gibi nedenlerden kaynaklanmaktadır. Katılımcıların bu sorunları acil uzaktan eğitimin işleyişini aksatacak düzeyde önemli görmedikleri ve karşılıklı anlayış ve işbirliği içinde çözdükleri söylenebilir. Uzaktan eğitimde öğretmenlerin diğer öğretmenlerle yaşadıkları sorunlar üzerine yapılmış bir araştırma bulgusuna rastlanamamıştır. Ancak Karaca ve Kelam'ın (2020) çalışmasında uzaktan eğitim saatlerinin planlamasının iyileştirilmesinin gerekliliğine vurgu yapılmıştır.

Katılımcıların yalnızca beşi, okul yöneticileri ile sorun yaşadığını ifade etmiştir. Okul yöneticileri ile yaşanan sorunlar, iletişim ve yönetici tutumu ile ilgilidir. Yöneticisiyle iletişim sorunu yaşadığını ifade eden katılımcılar, etkisiz iletişim ve iletişimsizlikten yakınmaktadır. Yönetici tutumlarından yakınan katılımcılar ise okul yöneticisinin sorun odaklı olduğunu, yanlış yönlendirmeler yaptığını ve öğretmene yardım etmediğini düşünmektedirler. Bakioğlu ve Çevik (2020) öğretmenlerin, okul yöneticilerinin baskılarına maruz kaldığını saptamıştır. Ancak mevcut çalışmada katılımcıların çoğunluğu, okul yöneticilerinin bu süreçte kendileriyle etkili iletişim kurduklarını, bilgilendirici, problem çözücü ve işbirlikçi olduklarını düşünmektedir. Birbirine taban tabana zıt bu iki görüş, aynı okulda görev yapan katılımcılar arasında da gözlenmektedir. Bu durum, insan ilişkileri sorunlarının okul yöneticileri ile sorun yaşayan öğretmenlerin özel durumlarından kaynaklanabileceğini göstermekle birlikte okul yöneticilerinin bazı öğretmenlere ayrımcı tutumlar sergilediklerini de gösterebilir. Öte yandan araştırma alanı olarak seçilen Reşadiye ilçesinin küçük bir yerleşim yeri olmasından dolayı katılımcılar gerçek düşüncelerini ifade etmekten çekinmiş olabilirler. Bu nedenle elde edilen sonuç hakkında kesin bir yargıya varmak yerine, bu tür görüş ayrılıklarının nedenlerine inen çalışmaların yapılmasını önermek yerinde olacaktır.

Katılımcıların okul toplumu (öğrenciler, veliler, diğer öğretmenler, okul yöneticileri) ile yaşadıkları sorunların öğrenci ve veli tarafının öğretmen ve okul yöneticisi tarafından daha fazla ve yoğun olmasının nedenleri neler olabilir? İlk neden, uzaktan eğitime geçişle birlikte öğrenci ve velilerle kurulan iletişimin, öğretmen ve yöneticilerle kurulan iletişimden daha yoğun hale gelmesidir. Bu süreçte öğretmenlerin diğer öğretmenler ve okul yöneticileri ile iletişimi azalırken özellikle velilerle iletişimi artmıştır. Bu durum, velilerin eğitim sürecine daha fazla müdahil olmasına yol açmış, bu da öğretmenlerin velilerle daha fazla sorun yaşamalarına zemin hazırlamıştır. İkinci neden, meslektaşlarıyla benzer sorunlar yaşayan diğer öğretmenlerin ve yöneticilerin birbirleriyle daha kolay duygudaşlık kurmaları olabilir. Normal zamanlarda çelişkiler yaşayan benzer koşullardaki insanların bir kriz ile karşılaştıklarında çelişkilerini bir kenara bırakmaları beklenebilir. Ancak veli-öğrenci ile öğretmen, sorunun farklı iki tarafını oluşturmakta ve krizin yarattığı sorunları farklı şekillerde yaşamaktadırlar. Böylece çelişki, azalmak yerine artmaktadır.

Katılımcıların acil uzaktan eğitim sürecinde okul toplumuyla yaşadıkları insan ilişkileri sorunlarının çözümüne ilişkin önerileri altı tema altında toplanmıştır. Bunlar, derslere erişim olanaklarının sağlanması, ölçme değerlendirme ile ilgili düzenlemeler yapılması, eğitim programının uzaktan öğretime uygun olarak düzenlenmesi, öğretmenlere dönük düzenlemeler yapılması, öğrencilere ve öğretmenlere psikolojik destek sağlanması ve yönetim süreçlerinin iyileştirilmesidir. Derslere erişim olanaklarının sağlanması, çoğunlukla maddi engellerin ortadan kaldırılması ile ilgilidir. Bu çerçevede öğrencilere ve öğretmenlere uzaktan eğitime erişimlerini sağlayacak araçların bedelsiz ya da düşük fiyatlarla sağlanması; ulusal çapta internet altyapısının güçlendirilmesi ve pandemi döneminde ücretsiz olarak sunulması yararlı olabilecektir. Öte yandan velilerin çocuklarının eğitimiyle ilgili artan görevlerini yerine getirmelerine dönük tedbirler de öğrencilerin derslere erişimlerini artırabilecektir. Bu konuda katılımcılar tarafından önerilmemiş olmakla birlikte pandemi vb. olağanüstü koşullarda uygulanmak üzere bir “veli izin hakkı” tanımlanabilir. Veli izin hakkı, okulöncesi ve ilköğretim kademelerinde acil uzaktan eğitime geçildiği dönemlerde, öğretmenlik dışında başka işlerde çalışan eşlerden birine, çocuğun okulda olması gereken ama okula gidemediği saatlere göre düzenlenebilir. Böylece veliler, çocuklarının eğitimi ve bakımı ile ilgilenmek için yeterli zaman bulabilirler. Ayrıca velilere, acil uzaktan eğitim sürecinde çocuklarının eğitimine nasıl destek olabilecekleri konusunda eğitim verilebilir. Derslere erişim olanaklarının sağlanmasına bağlı olarak ölçme değerlendirme ile ilgili düzenlemeler daha etkili bir şekilde yapılabilecektir. Derslere devamın zorunlu hale getirilmesi ve nesnel sınavlar yapılmasına ilişkin tedbirler, öğretmenlerin öğrenciler ve velilerle yaşadıkları insan ilişkileri sorunlarının azalmasına katkı sağlayabilecektir. Ders içeriklerinin ve ders saatlerinin azaltılması da katılımcıların önerileri arasındadır. Covid-19 etkisini yitirmekle

birlikte insanlığın benzer sorunlarla karşılaşma ihtimalinin olduğu dikkate alınarak bütün kademelerde bütün dersler için uzaktan öğretimde kullanılmak üzere “kriz dönemi eğitim programları” hazırlanmalıdır. Katılımcılar, acil uzaktan eğitim sürecinde yetersizlik yaşadıklarını, bu yetersizliklerini gidermek için daha fazla çalışmak zorunda kaldıklarını ve yıprandıklarını düşünmektedirler. Bu nedenle çoğu katılımcı, öğretmenleri destekleyecek düzenlemeler yapılmasını ve psikolojik yardım sağlanmasını önermektedirler. Psikolojik yardım, öğrenciler için de getirilen önerilerdendir. Katılımcılar yönetim süreçlerinin iyileştirilmesini de önermektedirler. Bu konuda alınabilecek tedbirlerden biri kriz yönetimi planlarının okul, il-ilçe milli eğitim müdürlükleri ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanmasıdır.

Bu araştırma, bir ilçede görev yapan bir öğretmen grubundan toplanan nitel verilerle gerçekleştirilmiştir. Öğretmenlerin insan ilişkileri sorunlarının genellenebilir bir şekilde ortaya konulabilmesi için farklı illerden seçilmiş büyük bir örnekleme, bütün öğretim düzeylerinde, diğer okul toplumu üyelerinin (öğrenci, veli, okul yöneticisi, diğer çalışanlar) de görüşlerinin alındığı çalışmalar yapılabilir. Uluslararası alanyazın incelendiğinde pandemi döneminde yapılmış araştırmaların incelendiği sistematik derleme çalışmalarına (örneğin, Bond, 2020) rastlanmaktadır. Türkiye’de de bu konuda önemli bir araştırma birikiminin oluştuğu söylenebilir. Bu çerçevede özellikle acil uzaktan eğitim sürecinde tarafların yaşadığı sorunlar, bu sorunların nedenleri ve bu sorunlara dönük çözüm önerilerini topluca ortaya koyacak sistematik derleme çalışmaları yapılması yararlı olacaktır. Pandemi nedeniyle alınan kapanma tedbirleri, öğretmenlerin evden çalışmaya geçmesine neden olmuştur. Evden çalışmanın öğretmenlerin aileleriyle ve sosyal çevreleriyle ilişkilerini nasıl etkilediğine ilişkin çalışmalar yapılması da yararlı olacaktır.

Lisans Bilgileri

e-Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi’nde yayınlanan eserler Creative Commons Atıf-Gayri Ticari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

Copyrights

The works published in e-Kafkas Journal of Educational Research are licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Etik Beyannamesi

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında belirtilen kurallara uyulduğunu ve “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbirini gerçekleştirmediğimi beyan ederim. Aynı zamanda her türlü etik ihlalinde sorumluluğun makale yazarına ait olduğunu bildiririm.

Etik Kurul İzin Bilgileri

Etik kurul adı: Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu

Etik kurul karar tarihi: 08.11.2021

Etik kurul belgesi sayı numarası: 89543

Kaynakça

- Adıgüzel, M. (2020). Covid-19 pandemisinin Türkiye ekonomisine etkilerinin makroekonomik analizi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(37), 191-221.
- Akkoyunlu, B. ve Bardakçı, S. (2020). *Pandemi döneminde uzaktan eğitim*. Yüksek Öğretim Kalite Kurumu: <https://portal.yokak.gov.tr/makale/pandemi-doneminde-uzaktan-egitim/> adresinden alınmıştır
- Aperribai, L., Cortabarría, L., Aguirre, T., Verche, E. ve Borges, A. (2020). Teacher's physical activity and mental health during lockdown due to the COVID-2019 pandemic. *Front. Psychol.* 11, 577886. doi: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.577886>
- Arslan, Y. ve Şumuer, E. (2020). Covid-19 döneminde öğretmenlerin sanal sınıf ortamlarında karşılaştıkları sınıf yönetimi sorunları. *Milli Eğitim*, 49(1), 201-230.
- Aydemir, A. (2021). Uzaktan eğitim sürecinde öğretmen ile öğrenci-veli iletişimi: Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin deneyimleri. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(2), 813-827.
- Bakioğlu, B. ve Çevik, M. (2020). Covid-19 pandemisi sürecinde Fen Bilimleri öğretmenlerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Turkish Studies*, 15(4), 109-129.
- Balaman, F. ve Hanbay Tiryaki, S. (2021). Corona Virüs (Covid-19) nedeniyle mecburi yürütülen uzaktan eğitim hakkında öğretmen görüşleri. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 10(1), 52-84.
- Başaran, İ. E. (2004). *Yönetimde İnsan İlişkileri Yöneltiler Davranış*. Ankara: Nobel.
- Bond, M. (2020). Schools and emergency remote education during the COVID-19 pandemic: A living rapid systematic review. *Asian Journal of Distance Education*, 15(2), 191-247. doi: <https://doi.org/10.5281/zenodo.4425683>
- Canpolat, U. ve Yıldırım, Y. (2021). Ortaokul öğretmenlerinin Covid-19 salgın sürecinde uzaktan eğitim deneyimlerinin incelenmesi. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 74-109.
- Ceylan, M. ve Akar, B. (2010). Ortaöğretimde okul-aile işbirliği ile ilgili öğretmen ve veli görüşlerinin incelenmesi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2, 43-64.
- Christensen, L.B., Johnson, R.B. ve Turner, L.A. (2015). *Araştırma Yöntemleri Desen ve Analiz* (Çev. Ed. Ahmet Aypay). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çakın, M. ve Külekçi Akyavuz, E. (2020). Covid-19 süreci ve eğitime yansımaları: Öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(2), 165-186.
- Dede, N., Keskin, A., Öztürk, E. ve Gülcan Keskin, M. (2021). COVID-19 süreci ile başlayan uzaktan eğitimde ortaokul öğrencilerinin öz düzenleme ve derse katılım ilişkisinin incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39, 126-134. <http://dx.doi.org/10.14582/DUZGEF.2021.171>
- Demir, F. ve Özdaş, F. (2020). Covid-19 sürecinde uzaktan eğitime ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim*, 49(1), 273-292.
- Demir, S. ve Kale, M. (2020). Öğretmen görüşlerine göre, Covid-19 küresel salgını döneminde gerçekleştirilen uzaktan eğitim sürecinin değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 15(8), 3445-3470.
- Düzgün, S. ve Sulak, S.E. (2020). Öğretmen adaylarının Covid-19 pandemisi sürecinde uzaktan eğitim uygulamalarına ilişkin görüşleri. *Milli Eğitim*, 49(1), 619-633.
- Er Koçoğlu, N. (2020). Covid-19 pandemisinde bilgiye erişimin önündeki en büyük engel: Sayısal bölünme/bilgi uçurumu. *Türk Kütüphaneciliği*, 34(3), 373-376.
- Fauzi I. ve Khusuma, I. (2020). Teachers' elementary school in online learning of COVID-19 pandemic condition. *Jurnal Iqra': Kajian Ilmu Pendidikan*, 5(1), 58-70.
- Gencer, E.G., Kesbiç, K. ve Arık, B.M. (2021). *Covid-19 Etkisinde Türkiye'de Eğitim*. İstanbul: TÜSİAD.
- Haşiloğlu, M.A., Durak, S. ve Arslan, A. (2020). Covid-19 uzaktan eğitim sürecinde Fen Bilimleri şube rehber öğretmenlerinin gözünden öğretmen, öğrenci ve velilerin değerlendirilmesi. *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 6(3), 214-239.
- İnci Kuzu, Ç. (2020). Covid-19 pandemisi sürecinde uygulanan ilkököl uzaktan eğitim programı (EBA TV) ile ilgili veli görüşleri. *Milli Eğitim*, 49(1), 505-527.
- Karaca, Ş. ve Kelam, D. (2020). Covid-19 gölgesinde uzaktan eğitim hizmet kalitesinin incelenmesi. *Sivas Interdisipliner Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5, 7-18.
- Karakose, T., Ozdemir, T.Y., Papadakis, S., Yirci, R., Ozkayran, S.E. ve Polat, H. (2022). Investigating the relationships between COVID-19 quality of life, Loneliness, happiness, and internet addiction among K-12 teachers and school administrators—A structural equation modeling approach. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19, 1052. <https://doi.org/10.3390/ijerph19031052>

- Kavuk, E. ve Demirtaş, H. (2021). COVID-19 pandemisi sürecinde öğretmenlerin uzaktan eğitimde yaşadığı zorluklar. *E-Uluslararası Pedagoji Dergisi (E-UPAD)*, 1(1), 55-73. doi: <https://trdoi.org/10.27579808/e-ijpa.20>
- Kaya, A. (2009). *Yönetimde İnsan İlişkilerinin Sırları*. Konya: Eğitim Kitabevi.
- Kırık, A. (2016). Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi ve Türkiye'deki durumu. *Marmara İletişim Dergisi*, 21, 73-94.
- Kırmızıgül, H.G. (2020). Covid-19 salgını ve beraberinde getirdiği eğitim süreci. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(5), 283-289.
- Kim, L.E. ve Asbury, K. (2020). 'Like a rug had been pulled from under you': The impact of COVID-19 on teachers in England during the first six weeks of the UK lockdown. *The British Journal of Educational Psychology*, 90, 1062-1083. doi: <https://doi.org/10.1111/bjep.12381>
- Mihçioğlu, C. (1985). *Yönetimde İnsan İlişkileri*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Ders Notları.
- Miles, B.M. ve Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis*. London: Sage.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2020). *2019 Yılı İdare Faaliyet Raporu*, http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_03/12144540_28191618_Milli_EYitim_BakanlYY_Y_2019_YYIY_Ydare_Faaliyet_Raporu_28.02.2020.pdf
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2021). *2020 Yılı İdare Faaliyet Raporu*, http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_03/03134336_2020_YYIY_Ydare_Faaliyet_Raporu.pdf
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2022). *2021 Yılı İdare Faaliyet Raporu*, http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2022_03/01003833_MEB_2021_YYIY_Ydare_Faaliyet_Raporu.pdf
- Özgan, H. ve Aydın, Z. (2010) Okul-aile işbirliğine ilişkin yönetici, öğretmen ve veli görüşleri, 9. *Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu (20 -22 Mayıs 2010)*, Elazığ, 802-811.
- Parental Engagement Handbook. (2019). https://www.schooleducationgateway.eu/en/pub/teacher_academy/teaching_materials/parental-engagement-handbook.htm
- Purwanto, A., Asbari, M., Fahlevi, M., Mufid, A., Agistiawati, E., Cahyono, Y. ve Suryani, P. (2020). Impact of work from home (WFH) on Indonesian teachers performance during the Covid-19 Pandemic: An exploratory study, *International Journal of Advanced Science and Technology*, 29(5), 6235-6244.
- Sirem, Ö. ve Baş, Ö. (2020). Okuma güçlüğü olan ilkököl öğrencilerinin Covid-19 sürecinde uzaktan eğitim deneyimleri. *Turkish Studies*, 15(4), 993-1009.
- TEDMEM. (2020). *Covid-19 sürecinde eğitim: Uzaktan öğrenme, sorunlar ve çözüm önerileri*. Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.
- Tülübaş, T. (2022). Çevrim içi öğrenmede öz-düzenleme becerisinin akademik başarıya etkisi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 12(2), 389-416. <https://doi.org/10.18039/ajesi.1021613>
- Tümen Akyıldız, S. (2020). Pandemi döneminde uzaktan eğitim çalışmalarına ilgili İngilizce öğretmenlerinin görüşleri (bir odak grup tartışması). *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 21, 679-696.
- Türker, A. ve Dündar, E. (2020). Covid-19 pandemi sürecinde Eğitim Bilişim Ağı (EBA) üzerinden yürütülen uzaktan eğitimlerle ilgili lise öğretmenlerinin görüşleri. *Milli Eğitim*, 49(1), 323-342.
- Türkiye Bilimler Akademisi. (2020). *Covid-19 Küresel Salgın Değerlendirme Raporu*. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları.
- UNESCO. (2020). Adverse consequences of school closures. UNESCO. <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse/consequences>
- World Health Organization. (2020a). *Novel coronavirus (2019-nCoV) situation report -1*.
- World Health Organization. (2020b). *Coronavirus disease of 2019(Covid-19) situation report-51*.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yılmaz, S. ve Konan, N. (2021). Koronavirüs salgın sürecinde öğretmen yaşantıları. *Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri Dergisi*, 7(14), 314-332.

Extended Summary

Introduction

The fatal virus Covid-19 had a significant impact on Turkey's social, economic, and cultural life (World Health Organization, 2020a; Turkish Academy of Sciences, 2020). Meanwhile, education is one of the areas impacted by the pandemic (TEDMEM, 2020). During this time, schools were closed, and emergency distance learning was used instead. Distance education in an emergency has led to new problems for educators, students, parents, and school administrators. (Bond, 2020; Gencer et al., 2021; Kavuk & Demirtaş, 2021). The breakdown of interpersonal relationships among students and faculty is one of these issues (Aperribai et al., 2020; Karakose et al., 2022; Kim & Asbury, 2020; Purvanto et al., 2020; Yılmaz & Konan, 2021).

According to Owens (1981, as stated in Başaran, 2004, s. 17), human relations are "the interaction of humans with all kinds of objects and situations around them to attain their goals through their mutual activities." On the other hand, according to the definition given by Mıhçıoğlu (1985), human relations in management are "the relations of individuals who come together in organizations and businesses with their colleagues, their jobs, their superiors, their subordinates, and the relations of various working groups with each other" (Mıhçıoğlu, 1985, s. 2). In an organization, favorable human relations aid in the more effective and efficient achievement of goals (Kaya, 2009, s. 77). In the course of teaching, teachers engage with a wide range of students. Instructors frequently form connections with pupils, parents, other teachers, and school officials. Examining the interpersonal interactions among instructors throughout the epidemic can yield scientific information that can assist education officials in achieving the organization's objectives. In this respect, the current study focuses on how emergency distance learning affects teachers' interpersonal relationships. Understanding the issues with human relations that teachers encountered during this process, as well as their causes and remedies, can help educators create actions that can be implemented in similar circumstances in the future. The purpose of this research is to examine the human relations issues that teachers encounter during the emergency distance learning process, as well as their causes and proposed solutions.

The purpose of this study is to examine the challenges secondary school instructors encounter when interacting with students, parents, other teachers, and school administrators in Reşadiye, Tokat province, during the emergency distance learning sessions held due to the pandemic in the 2019–2020 and 2020–21 academic years, as well as the issues' root causes and proposed solutions. Answers to the following queries will be sought for this purpose:

1. What interpersonal issues do participants in the emergency distant learning process have with the faculty and staff? And what are the reasons behind these problems?
2. What recommendations do the participants have for fixing these issues?

Method

In this inquiry, a phenomenology research design was used. The data was obtained using an interview form, and the participants were selected using the maximum diversity sampling technique. The participants of the study were 35 secondary school instructors with expertise in eleven different fields. There were 16 males and 19 females. The content analysis method was used to examine the data. This research has several restrictions. First, secondary school teachers who resided in a small town provided the data. Second, the current study did not evaluate the perspectives of other members of the school community (students, parents, and administrators).

Findings

Participants experienced challenges in interpersonal relations with students, parents, other teachers, and school administrators during the emergency distance education. The following are the issues the participants had with the students: Inability to communicate effectively with students in online lessons, having discussions with students in online courses, and decreasing interaction with students. According to the participants, the reasons for these problems are as follows: Students' negative attitudes and behaviors during online lessons, financial inadequacies, technological obstacles, and the structure of emergency distance education. One participant (25MK), a mathematics teacher, mentioned the negative attitudes and behaviors of the students like the following: *"During the lecture, although most of the pupils were present, we could not elicit an answer from them. When I called, they either hung up or claimed that their microphone was damaged. They most likely weren't watching the screen. However, they were attending class."*

The outcomes also showed that there were issues between the participants and the parents of their students. The participants' issues with the parents of their students were around a lack of communication and a dispute between the teacher and the parents. The following factors contributed to these issues: the parents' lack of responsibility, their unfavorable attitudes and behaviors, and their rude and improper interactions with the teachers. According to one participant (10TE), *Notifications about lesson hours sent through WhatsApp groups are not taken into account. We must inform the parents of our students about this. However, nothing has altered. The parent decided to delete PDF files and study materials. The student was unaware of this information. As a result, assignments cannot be completed. The disrespectful actions of the parents we called after the lesson made us feel helpless."*

The participants' initial experience with other teachers throughout the emergency distance learning procedure was hampered by the coincidence of online lectures. The contact between teachers has helped to solve this issue. The participants reported having trouble getting along with school administrators because some of them seemed unconcerned with the issues, avoided talking to certain teachers, and put pressure on the teachers. One participant (18TE) described his issues with the school principal as follows: *"There has been no change in the way the school principal communicates with me. He has never contacted me until now. As usual, he just inspected and questioned us and never contacted us to solve any of our problems."*

The following are the solutions put forth by the participants: facilitating access to lessons, establishing procedures for measurement and evaluation, planning the curriculum to accommodate emergency distance learning, establishing plans to support teachers' professional development and motivation, offering psychological support to both students and teachers, and enhancing management procedures.

Discussion, Conclusion, and Recommendations

The study found that teachers had challenges in interpersonal relations when using emergency distance learning with their students, parents, fellow teachers, and school administration. The results of other studies (Aydemir, 2021; Fauzi & Khusuma, 2020; Haşiloğlu & Durak, 2020; Kim & Asbury, 2020; Yılmaz & Konan, 2021) were likewise consistent. Participants were more likely to report experiencing problems with their students and parents than they were with other instructors or school administrators. This could be a result of the fact that teachers had to engage with students and their parents more during the emergency distance learning procedure.

The participants had a variety of solutions for the difficulties encountered during the emergency remote learning procedure. Giving teachers and students access to online courses is the

first step. The challenges instructors have with people in the school community can be addressed in large part by this approach. Participants stress the importance of parents carrying out their obligations. The "parent consent right" can be used for the parents of the pupils to fulfill their obligations. The parent has the right to request permission to care for his or her child during the emergency distance learning period.

This research was carried out with data collected from a group of teachers in a county in a city. To reveal the human relations problems of teachers comprehensively, studies can be conducted with a larger sample, in which the opinions of other school community members (students, parents, school administrators, and other employees) are taken at all education levels. When the international literature is examined, meta-analysis studies are found in which research made during the pandemic period is examined. There seems to be an accumulation of research on this subject in Turkey. In this context, it can be useful to carry out systematic review studies to collectively reveal the problems experienced by the parties, the causes of these problems, and the solutions for these problems, especially in the emergency distance education process. The closure measures taken due to the pandemic have caused teachers to work from home. It can also be beneficial to conduct studies on how working from home affects teachers' relationships with their families and social relations.

EK 1. Katılımcıların Kişisel Bilgileri

Katılımcı Kodu	Cinsiyet	Medeni Hali (Evli İse Eşinin Mesleği)	Çocuk	Branş	Kıdem (Yıl)	Uzaktan Eğitimle İlgili Hizmetiçi Eğitim Durumu
1İE	Erkek	Evli (ev hanımı)	Var	İngilizce	1	YOK
2MK	Kadın	Bekâr	YOK	Matematik	1	YOK
3ME	Erkek	Evli (öğretmen)	Var	Matematik	18	YOK
4FBK	Kadın	Bekâr	YOK	Fen Bilimleri	1	YOK
5TE	Erkek	Bekâr	YOK	Türkçe	9	YOK
6ME	Erkek	Bekâr	Var	Matematik	20	YOK
7TE	Erkek	Evli (ev hanımı)	Var	Türkçe	10	VAR (Fabrika ve İçerik Geliştirme)
8MK	Kadın	Bekâr	YOK	Matematik	3	YOK
9TE	Erkek	Bekâr	YOK	Türkçe	8	YOK
10TE	Erkek	Evli (öğretmen)	Var	Türkçe	27	YOK
11SBK	Kadın	Bekâr	YOK	Sosyal Bilgiler	9	YOK
12FBK	Kadın	Bekâr	YOK	Fen Bilimleri	1	YOK
13FBK	Kadın	Evli (öğretmen)	Var	Fen Bilimleri	18	YOK
14MÜK	Kadın	Evli (muhasibeci)	Var	Müzik	9	YOK
15DKK	Kadın	Evli (öğretmen)	Var	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	24	YOK
16ME	Erkek	Evli(ev hanımı)	Var	Matematik	16	YOK
17ME	Erkek	Evli (öğretmen)	Var	Matematik	19	VAR (Yeni Nesil Soru Yazımı, Eğitimde Teknoloji Kullanımı)
18TE	Erkek	Evli (öğretmen)	Var	Türkçe	10	YOK
19SBE	Erkek	Evli (öğretmen)	Var	Sosyal Bilgiler	9	YOK
20DKK	Kadın	Bekâr	YOK	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	1	YOK
21MK	Kadın	Evli (öğretmen)	Var	Matematik	16	YOK
22İK	Kadın	Bekâr	YOK	İngilizce	2	YOK
23BE	Erkek	Evli(ev hanımı)	YOK	Beden Eğitimi ve Spor	5	YOK
24FBK	Kadın	Evli (öğretmen)	Var	Fen Bilimleri	11	YOK
25MK	Kadın	Evli(işçi)	Var	Matematik	7	YOK
26TK	Kadın	Evli (öğretmen)	Var	Türkçe	6	VAR (EBA ile Uzaktan Eğitim Kursu)
27GSK	Kadın	Bekâr	YOK	Görsel Sanatlar	6	YOK
28FBK	Kadın	Evli (öğretmen)	YOK	Fen Bilimleri	4	YOK
29FBK	Kadın	Evli (öğretmen)	Var	Fen Bilimleri	2	YOK
30DKK	Kadın	Bekâr	YOK	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	2	VAR (Uzaktan Eğitim Sürecinde, Tasarım ve Yönetim Becerilerinin Geliştirilmesi Kursu, EBA ile Uzaktan Eğitim Kursu)
31ÖEE	Erkek	Evli (öğretmen)	Var	Özel Eğitim	10	YOK
32GSE	Erkek	Evli (öğretmen)	YOK	Görsel Sanatlar	5	YOK
33TE	Erkek	Evli (öğretmen)	Var	Türkçe	19	YOK
34RE	Erkek	Evli (öğretmen)	Var	PDR	8	YOK
35İK	Kadın	Bekâr	YOK	İngilizce	2	YOK